

עטרת תפארת

בס"ד

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שבעי מהחברותא הגרמ"י שניידר שליט"א

כל מעשינו רק בגדר השתדלות

בבד עם השמירה המעולה, צריך לחזק ולהשריש בלב את עיקר העיקרים, שהכל רק עפ"י השגחתו ית"ש. ולדעת שמה שנגזר - זה יהיה, ולא להתפס ח"ו באמונה בהשתדלות, כפי מה שהיה מזהיר הרבה רבינו זצוק"ל.

וחובת ההשתדלות היא כפי ההוראה וההנהגה הכללית, כפי שהי' אומר רבינו דוגמא שמתחילה לא הי' מושג של קופת חולים, ואז באמת לא הי' בזה חיוב השתדלות, אך אחרי שרוב הציבור נרשמו לקופת חולים, עכשיו

האסון היותר גדול הוא עולם בלי תורה ח"ו

זוהי חובת ההשתדלות. ולא הי' ניחא לי' ג"כ בחכמים... שאינם עושים את החיסונים הנהוגים לעשות לילדים, באמרו שכיום זוהי חובת ההשתדלות. כי מי שמזלזל בונשמרתם, זה חמור מאד, כמ"ש בחובת הלבבות.

מן הזהירות שלא להיזהר יותר מדאי אך המוסיף יותר מדאי, זה כבר מסוכן. והי' מזכיר דבר נורא, שהיתה משפחה שלא נתנו לילד לצאת לבד לרחוב, גם כשהי' גדול בשנים, שחששו ח"ו לתאונות. ובסוף רח"ל אירע דבר חריג ביותר, שנכנס אוטובוס "לתוך הבית" ופצע רח"ל את הילד.

האסון הכי גדול הוא בלי תורה נמצאים אנו בתקופה מאד לא פשוטה, ועיקר הקושי הוא חוסר הבהירות באשר לא יודעים מה לפנינו.

וב"ה הותר לנו הקב"ה עמודי העולם המאירים לנו את הדרך בתוך הענן וערפל, לדעת את המעשה אשר יעשון.

וכפי שזכינו בחסדו ית"ש בהנחיית רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א ורבינו

מרן ראש הישיבה שליט"א לפתיחת כמעט כל מוסדות התורה, וחג השבועות נתקיים בהתעלות וחדוותא דאורייתא, והיא חדוותינו ומעוזנו. ובלב כולם בוער הלפיד שהצית מרן שר התורה שליט"א לדעת "שהאסון היותר גדול הוא עולם בלי תורה ח"ו".

כללי הזהירות הם רק השתדלות ושומה עלינו לדעת שכל הפעולות שעושים כדי להימנע מהנגיף ח"ו, בודאי חובה גמורה היא מטעם ונשמרתם מאד לנפשותיכם, כפי שמורים רבותינו בכל עת. אך צריך לדעת שזה הכל רק "השתדלות" ולא שזה הקובע. ולכן בד

ומצאתי דברים נשגבים מרבינו זצוק"ל שיש בהם הרבה כדי לתת לנו כח ועידוד, לשרוד בכל מצב, ובפרט במצב הנוכחי, ויהי רצון שיבואו הדברים לתועלת.

כתב הגר"א ז"ל במשלי (כ"ב י"ט) שעיקר נתינת התורה לישראל הוא כדי ששימו בטחונם בה'.

ועל דרך זה הביא רבינו זצוק"ל מש"כ רבינו בחי' בפרשת בשלח וז"ל **ודע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה נסיון גמור, כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון שהוא שרש האמונה**, כדי שיהיו ראויים לקבל התורה וכו'.

ואחרי שמאריך שהנסיונות שהיו לכלל ישראל במדבר, הכל היה כדי לחזקם במדת הבטחון, מסיים רבינו בחי' **כל הענינים האלה היו נסיון גמור כדי לקבוע בנפשותם מדת הבטחון**,

ועל זה אמר שלמה המע"ה (משלי כ"ב) להיות בה' מבטחך הודעתך היום אף אתה, יאמר מה שהודעתך עד היום בספר הזה מן המוסרים והמשלים, הכל היה לתועלתך ולהגיע אותך אל שלמות מדת הבטחון כמו שהגעתי אני אליה, זהו שאמר אף אתה,

[פי' ששלמה המלך כתב ספר משלי כדי ללמדנו להגיע לשלמות הבטחון, כמו שזכה הוא בעצמו להגיע אליה], באר לנו כי מדת הבטחון עיקר גדול ויסוד התורה והמצוה, עכ"ל.

א"א להתעלות בלי ביטחון

ובתקופה מסוימת דיבר רבינו ע"ז הרבה, וכך אמר: רבינו בחי' אומר כי מה שהוצרכו כלל ישראל לעבור את כל הנסיונות במדבר, ה' הכל כדי שיהיו ראויים לקבל התורה, כי בכדי לקבל תורה צריך להיות חזקים באמונה ובטחון, ומה שהיו יותר במדבר, ועברו כל מיני נסיונות ומצבים קשים, ועמדו בהם, ע"ז הם התחנכו במדת הבטחון והאמונה, ותגדל נפשם השכלית

במדרגת הבטחון, ויהיו ראויים לקבל התורה.

ואמנם זה היה אז כדי להשיג את המדרגה הראויה לקבלת התורה, כמו שמתחיל רבינו בחי' כדי שיהיו ראויים לקבל התורה, אבל כך הוא ג"כ בכל הדורות, שכדי שאדם יוכל לעלות במדה הראויה בתורה ויראת שמים, זה בלתי אפשרי בלי בטחון.

ובאמת יש הרבה אנשים שמטרידה אותם המחשבה מה יהי' מחר, ומה יהי' בעוד שנה, ואפי' אחד שיש לו כעת מה לאכול, רק שהוא לא יודע מה יהי' לאחר זמן, הוא כבר מוטרד מה יהי' בעוד שנה

ובעוד כמה שנים, ואדם שחי עם כאלו חשבונות הוא נשבר.

כשיש ביטחון אין דאגות

ובפרט בזמן האחרון שהוא זמן קשה ובפרט לבני תורה יש קשיים גדולים מאד להתקיים, אם אדם יהי' טרוד עם דאגת המחר, הוא לא יוכל להשקיע את עצמו בתורה ויראה, ולא יוכל לגדול כמו שהוא ראוי להיות.

ורק עם התחזקות בבטחון שהקב"ה לא יעזוב את מי שהולך בדרכיו ועמל בתורתו, יוכל להשקיע את כל מעיינו בתורה. כי ברגע שאין לו את דאגת המחר, אין לו דאגה מה יהי' בעוד חודש ובעוד שנה, הוא יכול לעבוד את עבודת ה' בלי הפרעות, ובלי שום דבר שיגרום לו עיכובים, ויזכה באמת לראות האין שהקב"ה עוזר לו יום יום.

לכן אומר רבינו בחי' שהעיקר מה שצריך כדי לקבל תורה הוא "האמונה והבטחון בה'", ולא הכונה רק לקבלת התורה מה שקבלו כלל ישראל בהר סיני, אלא משמע שזה לימוד לכל הדורות, שהרי גם שלמה המלך לימד את זה, ושלמה המלך לא מדבר על מתן תורה,

רק לכל הדורות שכל אדם צריך להיות חזק במדת הבטחון, ואז ממילא לא תהי' לו שום דאגה, כי אם

מהענין הזה, כך שלא מרגישים גם את הנס הזה.

וחוץ מזה הרי יש היום כ"כ הרבה צרות מפיגועים ופצצות וכדומה רח"ל, וגם בזה הרי אף אחד לא בטוח בשום דבר, אבל אם אדם היה חזק בבטחון, היה הרבה הרבה יותר טוב... ע"כ.

קולות מתן תורה נמשכו כמעט שנה

ובפרט כשאנחנו נמצאים אחרי חג השבועות, סמוך ונראה לקבלת התורה, בודאי דברים אלו צריכים להיות יסוד גדול בשבילנו.

ודרך אגב ה' רבינו מראה חידוש גדול שהאיר לו חתנו הגדול ראש ישיבת גאון יעקב הגאון רבי זאב ברלין

שליט"א בדברי רש"י בתענית דף כ"א ע"ב וז"ל אל מול ההר ההוא, מדכתיב ההוא משמע כל זמן שהוא בגדולתו שהשכינה עליו וכו', ואע"ג דהאי קרא בלוחות הראשונות כתיב, לא נסתלקה שכינה עד לוחות האחרונות שניתנו ביום הכיפורים.

וממשיך רש"י וגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן, שהתה שכינה בהר, ומשם ניתנו כל המצות בקולי קולות ולפידים כיום קבלת עשרת הדברות, עד אחד בניסן שהוקם המשכן וכו' עכ"ל.

דבר פלא שהי' רבינו חוזר בהתפעלות את חידושו הגדול של רש"י הקדוש, שהמשיכו הקולות וברקים עד ראש חודש ניסן.

וכמדומה שהוסיף רבינו שזה נוגע לנו, לדעת שמתן תורה לא נגמר ביום אחד, אלא המעמד הנשגב המשיך כמעט שנה אח"כ.

ויהי רצון שנזכה להמשיך עלינו את כל מה שזכה כלל ישראל ע"י מתן תורה, ועי"ז יושפע שפע רב לכל ישראל.

הוא חזק במדת הבטחון הוא יודע שהקב"ה יעזור ואין לו מה לדאוג.

[ואע"פ שהחזו"א כותב שבטחון אין הכונה להיות בטוח שייצא מהמצב שהוא נתון בו,

בכל זאת בודאי כלול בבטחון ג"כ שלא צריך להיות מוטרד מה יהי בהמשך הזמן, כי אחרת האין הי' אפשר לכלל

ישראל לקבל את התורה, הרי הם הולכים במדבר! ובמדבר אין כלום!

אפי' את המינימום ממש מה שאדם צריך בחיים, והיו צריכים להיות חזקים באמונה ובטחון שבודאי הקב"ה יעזור, כי

אם הקב"ה הביא אותם לכאן בודאי שיהי' טוב].

לחזק מידה זו שנתרופפה בציבור

וממדה הזאת אנחנו רחוקים מאד, וגם בדרך כלל לא חושבים כ"כ לחזק את הענין הזה, ומדברים בעיקר על תורה ותפילה, ובודאי שצריך לחזק בתורה ותפילה בלי שום ספק, אבל צריך לדעת ג"כ האין מגיעים לתורה?!

וכאן משמע כי כמו שהי' צריך את זה כדי להגיע לקבלת התורה, כך הוא ג"כ בכל הדורות, שכל אדם כדי להגיע למה שהוא צריך להגיע, הוא מוכרח לחיות עם "בטחון", וזה חלק שבזמנינו נחלש מאד, ולא עובדים על זה כ"כ, [ופעם עוד הי' ישיבות מסוימות שעבדו על זה, וגם אז לא היו הרבה, אבל היום לא רואים כ"כ שיעבדו על זה].

חיים בלי "בסיס"

ונמצא שאנשים חיים היום בלי "בסיס", וזה פלא באמת האין חיים על אף שלא עובדים על בטחון, והרי זה ממש נס!! ובני אדם כ"כ רחוקים

לשים לב להשגחה פרטית

ובמאמר המוסגר כפי שמדגיש רבינו שבני אדם ישימו לב להשגחה הפרטית על כל צעד ושעל. ראיתי השגחתו הפרטית שהראני הקב"ה בגליון זה, בפרטים שאין כאן מקומן, אך כמה הפרעות היו מכדי לכתוב גליון זה, ובחסדו ית"ש גמלני, ויהי רצון שלא יעזבנו ולא יטשנו לעולם

אשרי מי שגדל בתורה "ועמלו" בתורה בימים אלו נלקח מאתנו בעוה"ר אחד מהמיוחדים הספונים באהלה של תורה, בצניעות וענוה, **הגאון ר' עוזר דרורי זצ"ל**, שזכה לחביבותא יתירתא אצל רבינו.

והי' מעודדו לכתוב ספריו היחודיים "מראה עוזר". וחושבני שבמקום להרחיב בדברים, נביא את המכתב שכתב לו רבינו לספריו, והמתבונן יראה גודל מעלתו וחשיבותו אצל רבינו. וז"ל:

בס"ד שלום ורב ישע לך

ראיתי מה שכתבת בספרך אשר קראת בשם "מראה עוזר" והוא להדגיש מקומות הרבה שתוס' מפרשים אחרת מרש"י ואינם מזכירים זה.

ואם כידוע שאני נמנע מלהסכים, מ"מ הספר כשלעצמו מעיד על רוב עמלך. ובדרך עמלך זכית לעבור ולהעיר זה על כל הש"ס, אשרי חלקך שזכית לזה.

ויה"ר שתמשיך בעמלה של תורה ולהעיר הערות חשובות, ותזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות דברים שזה יגרום נחת רוח ליוצרינו ית"ש, כחפצך וכחפץ הבוית"ש לנצח נצחים.

כ"ז אדר א' תשנ"ז הכו"ח למען דרופתקי דאורייתא בני ברק יצ"ו אהרן יהודה ליב שטינמן

ורצוני לעורר תשומת לב במכתב, בדבר שאינו ידוע כ"כ, **שכידוע רבינו הי' חותם בכמה מיני אופנים**, ואמר לי פעם שבדבר חשוב רואה צורך לחתום "חתימה מלאה"...

כמו כן אזכרה את אביו הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל שהי' לרבינו קביעות לימוד עמו, והי' בא אליו רבינו הביתה ללמוד, ולימים אמר שכך הי' ניחא לי יותר לר' זלמן..

וכך זכו בניו אחריו יבלחט"א הרבנים הגאונים לקירבה יתירה אצל רבינו זצוק"ל.

המקום ינחם את כל המשפחה הכבודה והרוממה, וירפא את שברם הגדול, של האלמנה החשובה תחי' וכל צאצאיו היקרים שיחיו, ובכללם ידידנו **אחיו הרב אברהם י. שליט"א**, בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

חידה על פרשת השבוע

דבר מעניין לפרשת השבוע, בעת שזכינו לישיב לפני רבינו בישיבת פוניבז' לצעירים.

וכמעט שלא הי' בוחן אותנו פרשת השבוע, אך פעם אחת שאל כמה שאלות, ואחד מהם הי' היכן יש בתורה משפט שלם הכלול במילה אחת?

וענה א' מבחירי התלמידים [כיום ת"ח מופלג הרה"ג ר' יעקב מ. איזקוב שליט"א מח"ס דרך אמונה על המסכתות] תשובה מפרשת השבוע, ונהנה רבינו, והבינו שזו היתה כונתו.

ראה בסוף הפרשה, ויען יהושע בן נון וגו' ויאמר אדני משה **"כְּלָאֵם"**, תיבה זו - כלאם, כוללת משפט שלם, כמבואר ברש"י..

הלואי ונזכה לידע כל התורה כולה, כראוי, ונזכה כבר שבמהרה יסור הגזירה מעלינו ומעל כל ישראל, א"ס.

בדרך בן אמונה

מרבן של ישראל מרן שר התורה שליט"א

גליון מ"ו
בהעלותך תש"פ

דרך מצוותיך שו"ת בהלכה מרבנינו

בענין אמירת עלינו לשבח

שאלה: (סי' קלב סק"ט) כשאומרים בעלינו לשבח תיבות ואנחנו כורעים ומשתחוים וכו', האם יש להקפיד לכרוע לצד מזרח דוקא. תשובה: כן.

בענין כיוון פתיחת הפרוכת

שאלה: האם יש לנהוג כדברי הדרישה (סי' תרנא סק"ב) לפתוח את הפרוכת של ארון הקודש משמאל לימין. תשובה: לא ראינו נוהגין כן.

בדין להעביר על המצוות בשני ספרי תורה

שאלה: האם מותר להעביר על המצוות בשני ס"ת בשביל להדר [כגון שהספר המרוחק הוא המהודר יותר]. תשובה: מותר.

דין הגביה התורה

שאלה: (סי' קלד ס"ב) הגביהו הס"ת ואח"כ נתברר שלא היה פתוח בפרשה שקורין כעת, האם צריכים לחזור ולהגביהו שנית. תשובה: יתכן.

שאלה: (שם סק"א) לעיתים בעת שמגביהין הס"ת במקום שיש אור חזק מאד ניכר הכתב של הס"ת גם מגבו, ויל"ע אי שרי להצביע על הכתב בכה"ג כשאומרין הציבור 'וזאת התורה'. תשובה: כנ"ל.

בענין אמירת בריך שמים

שאלה: (סי' קלד סק"ג) האריך בתפלתו ולא הספיק לומר בריך שמים בשעת הוצאת ס"ת, האם יש טעם שיאמרנו בעת שמחזירין הס"ת. תשובה: לא.

שאלה: (שם) כשמכניסים הס"ת לקרות בו מהחדר הסמוך [ולא פותחין הארון] האם יש ענין לומר בריך שמים. תשובה: כן.

(שערי שיח)

דרך פקודיך פנינים על פרשת השבוע

הקב"ה נותן לכל אחד האפשרות להצטדק

ו'אמר ש'מעו נא דְבָרִי (י"ב ו')

דבר פלא מובא בספרי בפסוק זה: רשב"י אומר מה ת"ל שמעו נא את דברי, אלא שביקשו ליכנס לתוך דברי המקום, אמר להם המקום המתינו לי עד שאדרוש.

וצ"ב, הרי אהרן ומרים היו מגדולי הנביאים, כלום לא ידעו שהקב"ה יודע מחשבותיהם?

אולם הנה איתא בגמרא (יומא ל"ה): עני ועשיר ורשע באין לדין. לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה וכו' כלום עני היית יותר מהלל, וכן לעשיר אומרים כלום היית יותר מרבי אלעזר בן חרסום שהי' עשיר גדול ועסק בתורה, וכן לרשע עונים כלום היית נאה יותר מיוסף שהצליח להתגבר על יצרו,

ואמרו בשם הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל שרואים מכאן, שהקב"ה יתן לכל אחד להצטדק ולטעון כל הטענות שיש לו, ואז הוא יראה לו שאינם נכונים, והאדם יבין תשובת הקב"ה ולא יהי' לו תרעומת.

ויש לומר גם כאן:

אהרן ומרים בודאי ידעו שהקב"ה יודע טענותיהם אבל רצו להביין את התשובה, לכן ביקשו לטעון כדי לשמוע את התשובה, ואמר להם הקב"ה "שמעו נא דבריי" בכגון דא אין להיכנס באמצע הדברים אלא תשמעו קודם, כי אולי אח"כ כבר לא יהי' לכם מה לטעון, וכמו שהיה באמת. (שבענו מטובך)

האם צדיקים זוכים לאספקלריא המאירה

שאלה: "במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו" (י"ב ו'), וכתב רש"י "שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה". וצ"ב מסוכה (מ"ה): שמבואר שם דיש מקצת צדיקים שזוכים לאספקלריא המאירה.

תשובה: בנבואה קאמרי', עי' יבמות מ"ט ב'.

בעניין שכר מצוה בהאי עלמא

שאלה: "והעם לא נסע עד האסף מרים" (י"ב ט"ו), וכתב רש"י שזהו בשכר שהמתינה למשה כשהושלך ליאור. וצ"ב, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

תשובה: אין הכוונה ליכא כלל. (אריה שאג)

דרך חוקיק

שו"ת על הש"ס מרבינו
- לא סודר ע"פ סדר הדף היומי -

מסכת שבת

דף כא:

הטעם שבית שמאי אמרו כנגד פרי החג

שאלה: "טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג". וצ"ב אמאי לא עדיפא להו ללמוד ממעלין בקודש דהוי דאורייתא. תשובה: קבע עדיף.

מאי קא משמע לן "ודיו"

שאלה: "ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו". וצ"ב מה בא ללמדנו במילה "ודיו", ומה היה חסר בלי ודיו. תשובה: א"צ שניהם מפני מראית העין. ובפעם אחרת ענה: שא"צ להסתכל עליה.

דף כב:

מדוע צריך פסוק שלא יכסה בבזיון

שאלה: "ושפך וכסה, במה ששפך יכסה ולא בבזיון". וצ"ב למה צריך פסוק לזה, הא מסברא אפשר ללמוד שלא עושים מצות בבזיון.

תשובה: הו"א שעצם הכיסוי גם כן בזיון.

ובפעם אחרת ענה: מהכא ילפי' שאין עושין מצות בבזיון.

ביאור מה שאומרים "הנרות הללו קודש הם"

שאלה: "וכי נר קדושה יש בה". וצ"ע דאנו אומרים הנרות הללו קודש הם.

תשובה: זה שנאסר נקרא קדש.

(אריה שאג)

דבר העורך

לחזות ברבן של ישראל ושאר חכמי התורה

אחרי תקופה ארוכה וקשה שדלת לשכת הגזית נסגרה, ועמך בית ישראל לא יכל לזכות לראות את מנהיגו, בשבוע האחרון עם היחלשות הנגיף בס"ד רבן של ישראל נראה לראשונה לרבים בלויית שכנו להבחל"ח הגר"פ קלמן זצ"ל, ומאז נפתח הדלת כשרבינו יצא לשמחות וקיבל הרבבות (ע"ע במדור אשרי העם שרבינו מנהיגו).

רטט קדושה עבר בציבור ששמע שניתן לזכות לברך ולהתברך מרבינו, תוך הקפדה מוחלטת של הכללים.

עלה לי מן הדברים מחשבה נוראה ואציע זאת לרבים, ונשמח לקבל תגובות הציבור, שהנה זכינו למכתב קודש מרבן של ישראל אליו נצטרף מרן ראש הישיבה שכתבו שהסיבה שגורשנו מבתי הכנסיות ובבתי המדרשות, כיון שזולנו בקדושת בית הכנסת.

לענ"ד הם הדברים, הסיבה שכמה חודשים הקב"ה ניתק לנו את האפשרות לזכות להתקרב ולחזות בגדולי ומאורי הדור בראשם רבן של ישראל שליט"א ומרן ראש הישיבה שליט"א, שההכרעות מלשכת הגזית עבר דרך הטלפון ומכתבים ועוד, אך להכנס בעצמינו, לחזות בעצמינו לא זכינו.

אולי רח"ל התקררנו בכבוד התורה וחכמיה, אולי לא מחינו מספיק ששמענו ביזוי התורה, אולי נפגם בנו משהו בזעזוע והרעד שהיה חולף בזמן מתוקן כשהיו שומעים שמץ של זלזול בכבוד התורה, אולי ההתנתקות המחויבת מהרשעים הן בשמיעה ובקריאה, וכ"ש לדבר ולישב עמהם, נעשה למחצה ושליש ורביע, אולי זה סיבת העונש, וד"ל.

אשרי העם שרבינו מנהיגו

מהנעשה והנשמע בבית רבינו

...

- בשני שעבר השתתף בלויית שכנו להבחל"ח הגאון ר' פנחס קלמן זצ"ל מתלמידי מרנא החזו"א זיע"א.

- רבן של ישראל כתב אות בספר תורה שנכתב ביוזמת ארגון הידברות לעילוי נשמת עמית בן יגאל השם יקום דמו שנרצח על ידי בני עוולה לפני כשבועיים

- ברביעי שעבר יצא רבן של ישראל לשמחת הבר מצוה לנכדו הבה"ח אליהו אפשטיין בן לחתנו הגאון ר' אלעזר דוד אפשטיין מראשי ישיבת תורה בתפארתה.

- התרגשות עזה בעולם התורה כאשר לאחר כמה חודשים שרבינו לא קיבל עקב המצב את רבבות עמך בית ישראל, רבינו קיבל את הציבור לאחר תפילות מעריב בבית מדרשו לדרמן בליל חג מתן תורתנו, ובליל שבת, יצויין שמידי ליל שבת רבינו צפוי לקבל לאחר תפילת מעריב בבית מדרשו לדרמן.

- ביום ראשון יצא רבן של ישראל לשמחת הבר מצוה למקורבו החתן הבה"ח משה אוחיון נ"י.

- השבוע שאל ראש ישיבת רבינו חיים עוזר הגאון ר' מנחם צבי ברלין את רבינו האם כיון שיש עליה בנדבקים יש לסגור את הישיבה או להמשיך בלימודם. רבינו השיב שימשיכו בלימודם ובירכם.

יו"ל ע"י קו דרך אמונה - 0799-211-666

לקבלת הגליון ניתן לפנות למייל - a0799211666@gmail.com

לתרומות והנצחות ניתן לפנות לפלאפון - 052-760-6474

הגליון יו"ל בסיוע עמותת נעשה אדם ע.ר. 580652063

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

459

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת בהעלותך תש"פ

הרי זה מעניין ומתוק, וכיון שזה כל כך מעניין ומתוק, אם לא עוסקים בזה החטא יותר חמור, כי זה דבר שקל לקיימו!

וכמו שהביא רבי ישראל סלנטר באיגרותיו (אור ישראל ז-ח) מדברי הגמרא (מנחות מג, ב) גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, היינו שיש ציצית לבן ויש תכלת, ומי שאינו לובש לבן עונשו יותר חמור ממי שלא לובש תכלת, כי התכלת הוא יקר וקשה להשיגו, וכיון שזה קשה החטא פחות חמור, אבל לבן שקל להשיגו, מי שאינו לובשו זה חטא יותר חמור, וכל מה שהדבר יותר קל הרי זה חטא יותר חמור למי שמבטלו.

וכך גם עסק התורה, כיון שהוא דבר לא קשה, ואדרבה זה מעניין ומושך ומתוק מדבש, דבש וחלב תחת לשונך, וגם יש לזה סקרנות, וזה מעניין מאד, הרי החטא יותר חמור אם מתבטלים.

ולכן כתב רבי ישראל שם לגבי מי שרוצה להתנהג כמו שצריך, שיתחיל קודם מן הדברים הקלים, מה שלא קשה, מפני שבוזה החטא יותר חמור, ואחר כך יתחזק במה שיותר קשה, כל אחד לפי מה שקשה לו, יתחיל קודם ממה שיותר קל, מה שלא קשה.

כשיש סייעתא דשמיא החיוב גדול יותר

ומעתה גם בימים אלו, ימי התשלומין של חג השבועות, שעדיין נמשכת בהם ההשפעה של שבועות, ויש בהם סייעתא דשמיא בעסק התורה, הרי החיוב יותר גדול מאשר כל השנה! כי אמנם גם בכל השנה יש חיוב לעסוק בתורה, אבל בימים אלו זה יותר קל, ויש סייעתא דשמיא לזה, וכל מה שהדבר יותר קל, זהו חטא יותר חמור למי שמבטלו.

נמצא שעסק התורה מצד אחד שכרו גדול מאד, ומצד שני העונש יותר גדול, ובזמן שיש סייעתא דשמיא החיוב גדול יותר.

ועל הכל צריכים סייעתא דשמיא, והסייעתא דשמיא היא על ידי זכויות, כמו שאמרנו (מכות י, ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, והבא ליטרה מסייעין אותו (יומא לח, ב), וככל שאדם יותר רוצה ובא ליטרה, יש יותר סייעתא דשמיא לקבל את מה שהוא רוצה.

תפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות

וכן עם תפילה זוכים לסייעתא דשמיא. על ידי תפילה אפשר לזכות להרבה דברים, וגם להשפיע על אחרים, עם תפילה עליהם.

ושמעתי ממורי הגרא"א דסלר בשם רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ונמצא שהצלחת האדם בתורה תלויה לפי התפילה שלו, ובאמת זו גמרא מפורשת (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בשיבה ויבקש רחמים, הרי שצריך לבקש רחמים.

ומכיוון שזה דבר בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, היה רבי ישראל סלנטר מבקש מתלמידיו שיתפללו עליו בציבור, כשיש תפילה בציבור שיתפללו עליו להצלחתו ברוחניות.

ובעצם הרי נמצאים בתפילה בציבור, ובאותו הזמן של התפילה בציבור כל אחד יכול להוסיף ולכוון, כיון בברכת השיבונו לתורתך, לחשוב על התורה של עצמו, וגם על אחרים, כי הבקשה היא בלשון רבים, על כלל ישראל, וכל מה שמכוונים אם זה מעומק הלב זוכים לסייעתא דשמיא, כמו שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שזה עוזר.

וזה נוגע למעשה, גם בברכת אתה חונן לאדם דעת, ובברכות השיבונו וסלח לנו, שמבקשים בלשון רבים, על כל כלל ישראל, וכמו שאמרנו (ב"ק צב, א) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, והיינו בזכות שהוא מבקש על אחרים, זוכה גם הוא לאותו הדבר שהוא צריך, והוא נענה תחילה. זהו הענין של תפילה.

ואמנם תפילה זה דבר שצריך ריכוז, ואינו פשוט, אבל כבר כתב המסילת ישרים בפרק י"ט כי אף על פי שזה נגד החוש להרגיש שהוא עומד לפני

השפעת התורה נמשכת לאחר שבועות

אנו עומדים עכשיו אחרי חג השבועות, זמן מתן תורתנו, וכבר דיברנו כי זמן מתן תורתנו פירושו, שהוא זמן שיש בו השפעה של תורה, שאפשר לקבל בו הצלחה בתורה. ואמנם כמובן זה תלוי האם עוסקים בתורה, ומי שאינו עוסק בתורה לא שייך שיקבל השפעה, אך כשעוסקים בתורה זוכים בשבועות להשפעה יותר מכל השנה.

וגם לאחר שבועות עדיין יש השפעה, כי יש תשלומין לקרבנות החג ששה ימים אחרי שבועות ולקרבנות ציבור אין תשלומין, כיון תמידין ומוספין שהם קרבנות ציבור, אם עבר זמנו בטל קרבנו, כמו שכתוב עולת שבת בשבתו – ולא עולת שבת בשבת אחרת, אבל לקרבנות יחיד כיון עולת ראייה ושלמי חגיגה יש תשלומין, וכמו שבפסח כל הפסח הוא זמן התשלומין לקרבנות החג, וכן בסוכות כל הסוכות וגם בשמיני עצרת יש תשלומין, כך גם בשבועות יש תשלומין שבעה ימים, ביום השבועות עצמו ועוד ששה ימים לאחר מכן.

ולכן אין אומרים תחנון בימים אלו, כמו שהביא המשנה ברורה (קלא, לו) "יש מקומות נוהגין שלא ליפול כל השנה ימים שאחר שבועות מפני שהקרבנות של חג השבועות היה להם תשלומין כל שבעה". והיינו שימים אלו נחשבים כהמשך חג השבועות והמשך היום טוב, ורק אין בהם איסור מלאכה, אבל הם כמו שבועות לגבי תשלום הקרבנות.

וכך גם לגבי תורה, זה זמן שיש בו השפעה של תורה, ונמשכת בו ההשפעה של זמן מתן תורתנו, וכמו שיום השבועות משפיע השפעה של הצלחה בתורה למי שלומד, כך גם בימים אלו, מי שמתחזק ועוסק בתורה לפי כוחו, זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה כל השנה.

ובזמן שיש סייעתא דשמיא גם החיוב גדול יותר.

גודל חיוב תלמוד תורה כל השנה

ובאמת גם בכל השנה כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, טז) כי "לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה", ומביא ראיה לזה ממצוות קרבן פסח ומילה, שאם אדם לא הקריב קרבן פסח או שלא עשה ברית מילה, שזה בשב ואל תעשה, ועונשו כרת, ואף על פי שכל חיבי כריתות הם רק על מעשים, כיון חילול שבת או עבודה זרה או עריות, ובלי מעשה אין כרת, אבל בפסח ומילה יש כרת אפילו בלי מעשה, מפני שהן מצוות גדולות מאד, ולכן ביטולן חמור אפילו בלי מעשה.

וכך גם עסק התורה, יש כרת על ביטולו, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין צט, א) על הפסוק כי דבר השם בזה וגו', שזה נאמר על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ובסוף הפסוק שם כתוב "הכרת תכרת הנפש ההיא", היינו שיש כרת למי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק (עיין נפח"ח ד, כד), ואף על פי שזה בשב ואל תעשה, העונש כל כך חמור רח"ל.

והיינו מפני שעסק התורה הוא דבר גדול מאד, שהתורה היא דבר השם, ותלמוד תורה כנגד כולם (פאה א, א), עסק התורה מקדש את האדם יותר מכל המצוות ומכל המעשים הטובים, ואמרנו (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, והיינו הרבה דברים נסתרים שאין לנו מושג בהם חוץ מן הדברים המפורשים שם, וגם אמרו שמגדלתו ומרוממותו על כל המעשים, ופירש ברוח חיים שם "כי התורה יותר גדולה אפילו ממעשים טובים", והיינו שהעסק בתורה מגדל ומרומם את האדם יותר מכל המצוות ומכל המעשים הטובים שיעשה.

ולכן שכר תלמוד תורה גדול מאד, וממילא גם ההפך, מי שאינו עוסק בתורה ומזלזל בתורה זה דבר חמור מאד, כל השנה.

החיוב גדול יותר מפני המתקנות

ובפרט שעסק התורה הוא דבר מאד נעים ומעניין ומתוק מדבש, שכל אחד עוסק בו לפי כוחו מה שמעניין ומושך אותו, וישנם הרבה חלקי התורה, הלכה ואגדה, גמרא משניות ומדרשים, וכל אחד מה שמושך אותו

המלך, מכל מקום מי שהוא בעל שכל נכון "במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו", מי שיש לו קצת שכל, אם השכל שלו הוא 'שכל נכון', שכל ישר, אין זה קשה להרגיש איך שהוא עומד לפני המלך ומדבר עמו כדבר איש אל רעהו, ואמנם זו מדרגה ואין זה פשוט, אבל יש בעלי מדרגה כאלה.

הבא ליטהר – בלימוד המוסר

והבא ליטהר זה על ידי לימוד המוסר, מי שלומד ספרי מוסר נקרא בא ליטהר, כי בשביל מה הוא לומד מוסר? מפני שהוא רוצה לעשות את מה שכתוב בספרי המוסר, להוסיף יראת שמים.

וכבר דיברנו כי יראת שמים היא גם מצוה בפני עצמה וגם אמצעי להיזהר מחטא, ויש הרבה דרגות ביראת שמים, כגון יראת שמים ויראת חטא, ובגמרא בכתובות (קג, ב) מובא שרבינו הקדוש לפני פטירתו ציווה מי ימלא את מקומו, והיו לו שני בנים, האחד יותר גדול בתורה והשני גדול ביראת חטא, וציווה רבי שהבן שיותר גדול ביראת חטא ימלא את מקומו, והוא יהיה המשפיע אחריו מפני גדלותו ביראת חטא, ובמסילת ישרים פרק כ"ד ביאר מה היא יראת חטא, עיין שם.

וכאמור יש הרבה מדרגות בזה, והדרך לקבל את המדרגות היא על ידי שעוסקים בזה, וכיצד עוסקים בזה? על ידי ספרי מוסר!

מרב הגרא"ל שטיינמן זצ"ל דיבר פעם שאם לומדים כל יום חמש דקות בספר מסילת ישרים, אם זה קבוע בכל יום אין לשער כמה שזה משפיע, לימוד בלי מתח, מה שמעניין, בצורה רגועה, זה משפיע. וכבר סיפרתי שאמרו לי הרבה בעלי משפחה, שעל ידי לימוד המוסר השתנו כל חייהם ונהיה אווירה נעימה בבית. זוהי המעלה של מוסר.

בזמננו אי אפשר בלי מוסר

ומרב החפץ חיים כותב (בית ישראל פרק ט) "ראוי ונחוץ לקבוע בכל הישיבות עת קבוע ללימוד המוסר בכל יום, וכן דיברתי עם גדולים שהתנגדו מלפנים ללימוד המוסר בישיבות, ועתה הודו הכל כי כהיום נחוץ מאד לימוד המוסר, ובלא לימוד המוסר אין אנו בטוחים שתתקיים תורת השם ויראתו בידנו. והן בני הישיבות והן סתם בעלי בתים צריכים לקבוע איזה זמן בכל יום ללימוד ספרי יראה".

והיינו שהמצב בזמננו הוא שאי אפשר בלי מוסר, ולכן בישיבות יש סדר קבוע ללימוד המוסר חצי שעה בכל יום, והוא דבר שהתקבל, ומלפנים הייתה שאלה האם ראוי לקבוע זמן אחד לכולם או שכל אחד ילמד מוסר בזמן המתאים לו, אבל במציאות כעת כותב החפץ חיים שהכל מודים שצריכים סדר קבוע למוסר ואין עצה אחרת.

ומעשה שהיה עם מרב הגאון רבי ברוך בער זצ"ל (אני יודע הפרטים המדויקים בזה) שפעם מישחו השפיע עליו שילמד מוסר, והוא אכן למד מוסר, ואחר כך אמר כי הוא רואה שאינו יכול ללמוד מוסר, מפני שאחרי שלמד מוסר לא ישן כל הלילה!

ובאמת רבי ברוך בער לא היה צריך ללמוד מוסר, כי הוא חי תמיד עם המוסר, וחי עם האמונה כל הזמן, וכפי שסיפר לי אאמו"ר זצ"ל שלמד אצלו בסלבדוקא, כי כשרבי ברוך בער היה צריך להגיד ברכה, בהבדלה או בקידוש, לפני שאמר 'ברוך אתה' הוא היה בפחד, איך להתחיל לומר את הברכה! ובמדרגה כזו של יראת שמים אם ילמד מוסר זה כבר יהיה יותר מדי, ואינו צריך לזה, כי הוא חי כל הזמן עם המוסר, עם יראת שמים ועם דבקות בתורה שאין לשער. אבל אנחנו כן צריכים את זה.

ולמעשה כפי שדיברנו, יש להתחזק בעסק התורה, בפרט בימי התשלומין של חג השבועות, שהם זמן שאפשר להצליח בו יותר.

וגם החיזוק על ידי לימוד מוסר, שבזה האדם מתעלה כל הזמן, ובכל יום מוסיף עוד התעלות ועוד התעלות, עם ספרי מוסר כל הזמן יש התקדמות, וזו המעלה שיש לנו האפשרויות האלה להצליח ברוחניות.

וגם על ידי תפילה, כפי שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שזה מצליח, ואפשר גם להוסיף בתפילה, בעיקר בסוף התפילה, באלוקי נצור לפני יהיו לרצון, שם הכי טוב להוסיף, וכן שמעתי בשם מרב הגאון רבי איסר זלמן זצ"ל שגם על חולים עדיף לבקש בסוף התפילה ולא בברכת רפאנו [נראה במשנה ברורה סימן קכ"ב בשם החי אדם: טוב יותר לקבוע תפילות על כל העניינים הצריכים לו אחר שסיים כל השמונה עשרה מלקובעם בברכת שומע תפילה, כדי שכשיצטרך לענות קדיש וקדושה יהיה יוכל לענות אחר אמירתו יהיו לרצון לכולי עלמא, ע"כ].

תורה עם תפילה ועם מוסר, כל הדברים האלה ביחד נותנים הצלחה, וזוהי בהם להצלחה גדולה מאד. יהי רצון שנוכח לזה!

*

מעלת התשוקה והסקרנות לתורה

נאמר בערב חג השבועות לפני התקדש החג, לפני ישיבת ארחות תורה

חג השבועות הוא זמן מתן תורתנו, כפי שאומרים בתפילה ותתן לנו את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, ומדברים על עכשיו, חג השבועות 'זהה', שהוא זמן מתן תורתנו, ולכאורה הרי מתן תורה היה לפני הרבה שנים, ומדוע זה נקרא גם היום זמן מתן תורתנו.

אבל הביאור בזה כידוע שכתוב בספרים שכל השפעה שהייתה פעם בכלל ישראל, כל שנה באותו היום חוזרת ההשפעה, וכמו שהיה מתן תורה ביום ו' בסיון וזכו בו להשפעה של תורה, כן בכל שנה בחג השבועות ב' בסיון יש השפעה של תורה. ואמנם כמובן לקבלת ההשפעה תלוי כל אחד כמה שהוא מוכן לתורה, כמה מגיע לו ומה הם הזכויות שלו, ולפי הזכויות שיש לו כך הוא מקבל את הסייעתא דשמיא וההשפעה של תורה.

והנה במתן תורה אמרו ישראל נעשה ונשמע, קודם נעשה ואחר כך נשמע, ואם היו אומרים נשמע ונעשה אזי הפירוש הוא שהעיקר זה 'הנעשה', וה'נשמע' הוא רק הכשר כדי לדעת מה לעשות, אבל הם אמרו הפוך, נעשה ואחר כך נשמע, והיינו שהנעשה הוא דבר אחד והנשמע הוא דבר נוסף בפני עצמו, נשמע! ותחילה נעשה, אנו מוכנים לעשות כל מה שיצווה אותנו הבורא, וגם נשמע, אנו רוצים לשמוע תורה! לדעת את התורה ולעסוק בתורה! וכשיש תשוקה כזו לתורה, לפי ההכנה והתשוקה שיש לכל אחד ואחד לתורה, כך מקבלים את ההשפעה של תורה.

וכלל ישראל בזמן מתן תורה היה להם תשוקה גדולה מאד לתורה, כמו שביאר בספר החינוך (מצוה שו) שזוהו ענין ספירת העומר, שהם חיכו חמישים יום וספרו את הימים, ושמוחו בכל יום שעובר, שמתקרבים ומגיעים עוד מעט לקבלת התורה, ועל ידי התשוקה הגדולה לתורה זכו לקבלת התורה. וכך גם בזמן הזה, כל אחד ואחד לפי גודל תשוקתו לתורה כך הוא זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה.

ואמנם זה תלוי גם בפועל, עד כמה האדם שקוע בתורה, כמה הוא לומד וכמה הוא מתבטל, ועד כמה לימוד התורה מעניין אותו, הכל תלוי לפי גודל דבקות האדם בתורה, ודבקות בתורה זה דבר מאד מאד קל, כי הרי דברי תורה מתוקים מדבש וגם מאד מעניינים, לימוד התורה מתוק וגם מעניין, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום, שהתורה היא כדיוטגמא חדשה, כמו חוק חדש שיצא מהמלך, שכולם רוצים לדעת מהו החוק, מפני שיש טבע של סקרנות ומתעניינים בזה, כפי שיש סקרנות לקרוא עיתונים, כי מעניין לדעת מה נעשה בעולם, ואת טבע הסקרנות צריכים לנצל לתורה!

וכגודל הסקרנות והתשוקה לתורה, זוהי ההכנה לתורה, שעל ידה זוכים לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה, וברוך השם אנו כולנו בני תורה ושקועים כל הזמן בתורה, בעזרת השם נוכל להצלחה בתורה כל השנה.

נדבת ידידנו הרב שמואל יצחק זיילד
כהודיה להשי"ת לרגל אירוסיו בתו
עב"ג החתן המופלג **חיים גולדשטיין** שיח"ו
מבחיירי ישיבת בית מדרש עליון
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **גיטא פייגא קרול** ע"ה
בת הגאון רבי **יעקב זצ"ל**
נלב"ע י"א סיון תשס"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **אסתר שפרה גוטרמן** ע"ה
בת הר"ר **יצחק שטרנבוך** זצ"ל
נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת
רבי **יצחק נתן לוי** ז"ל
ב"ר **שמואל זאב** ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת מזכה הרבים הגה"צ רבי **נסים יגן** זצ"ל
במלאות עשרים שנה לפטירתו ש"ק פרשת בהעלותך י"ד סיון התש"ס - תנצב"ה

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת בהעלותך תש"פ

ישראל הקריבו את הפסח בראשון, מעתה יש לומר דלכן שפיר נחשב הקרבת פסח שני, שהיא נעשית 'בתוך בני ישראל', דאינה נעשית רק אם גם ישראל עשו את הפסח בראשון.

ויש להוסיף בזה עוד, דמדון זה דאין היחידים עושים את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון, חזינן דהקרבת הפסח שני מצטרף להקרבת הפסח הראשון, ומהאי טעמא בעינן שיהא הפסח נעשה בראשון, דאז אפשר שהקרבת הפסח שני, יצטרף להקרבת הפסח ראשון, ולפי זה הרי בודאי חשיב שהפסח שני נעשה 'בתוך בני ישראל', ושפיר נענו הטמאים גם בשאלתם שיהא נעשה 'בתוך בני ישראל'.

ויהי בנסוע הארון וגו'. (י', ל"ה).

הנה פרשה זו יש לה סימניות של נו"ן הפוכה לפניה ולאחריה, וברש"י הביא דברי הגמ' בשבת דף קמ"ז ע"ב, הטעם שנכתבו הסימניות, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והרמב"ן הוסיף בזה, שההפסק הוא כדי שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו, ונמצאו מוחזקים בפורענות.

והנה בגמ' בשבת שם, הוא מחלוקת תנאים בטעם הדבר, דמה שהביאו רש"י והרמב"ן הוא דעת רשב"ג, אבל דעת רבי שם הוא דלא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו.

ונראה דלפי דברי הרמב"ן שטעם ההפסק הוא כדי שלא יוחזקו בפורענות, יש לומר פלוגתתם היא לשיטתיהו בדין חזקה, דהנה בגמ' ביבמות דף ס"ד ע"ב תניא, מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול, הרי דנחלקו בדין חזקה, דדעת רבי דחזקה הוא בשתיים, ודעת רשב"ג דחזקה הוא בשלוש, וא"כ נמצא דלדעת רבי לא יהני ההפסק דפרשה זו, להפסיק בין הפורעניות שלא יוחזקו בפורענות, דהרי גם בשתיים נעשים מוחזקים לפורענות, ורק רשב"ג לשיטתו דבשתיים לא הוה חזקה, מועיל הפסק פרשה זו להיות הפסק שלא יוחזקו בפורענות לשלושה פעמים.

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך. (י', ל"ה).

ופירש רש"י, וינוסו משנאיך, אלו הרודפין שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד. וצריך ביאור מה השייכות של תפילה זו כנגד שונאי ישראל, בעת נסוע הארון.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו'. למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל. (ט', ו').

הנה בשאלת הטמאים 'למה נגרע', מלבד השאלה על עצם הקרבת קרבן פסח, נכלל גם עוד שתי שאלות שביקשו, שהקרבתם תהיה 'במועדו', ו'בתוך בני ישראל', וכמו שכתוב 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'. והנה על עצם הקרבת הקרבן פסח, נענו בזה שנתחדש להם זמן של פסח שני, אבל על מה ששאלו למה נגרע שיהא זה 'במועדו' ושיהא 'בתוך בני ישראל', על זה לכאורה לא נענו, דהרי מקריבין בזמן אחר, ובנפרד מכל בני ישראל.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה במועדו, נראה דיש לומר בזה, דהנה נתייחד יום י"ד אייר, שהוא יהיה זמן ההקרבה של פסח שני. והנה אמת דכן הוא הגזירת הכתוב, ד"ד אייר הוא זמן דפסח שני, ואין צריך ליתן טעמים בזה, אמנם נראה דיש לומר בזה, על פי דברי הגמ' בסנהדרין דף י"ב ע"ב, גבי חזקיה מלך יהודה, שעובר ניסן בניסן, דמסקינן בגמ' שהיה ביום שלושים של אדר, ואמר שמואל, דאין מעברין הואיל וראוי לקבעו ניסן, ומבואר דמשום שראוי החודש להיות ניסן, הוא חשוב כניסן, שלא לעבר את השנה.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו הטעם דדוקא יום י"ד באייר נקבע לזמן הקרבת קרבן פסח שני, דהואיל וראוי לקובעו ניסן, שהרי אם יעברו בית דין את השנה, יהא נעשה חודש לחודש ניסן, נמצא דאייר ראוי לקובעו ניסן, ועל כן יש לומר דמישך שייך לניסן, וחשיב יום י"ד שלו, כיום י"ד בניסן, ולכן קבעה תורה יום זה למועד להקרבת קרבן פסח שני.

ולפי זה נראה, דמהאי טעמא יש לומר דגם חשיב 'במועדו', דכיון דמה שנקבע יום זה שיהיו מקריבין בו הוא משום דחודש זה מישך שייך לניסן, א"כ עי"ז נחשב שהוא מקריב ב"ד ניסן, וא"כ חשיב שמקריב 'במועדו', ונמצא דנענו הטמאים במשאלתם להקריב קרבן ה' 'במועדו', דעיקר הזמן של קרבן פסח הוא ב"ד ניסן, וי"ד אייר יש לו בחינה שהוא חשוב י"ד ניסן.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה 'בתוך בני ישראל', נראה לומר עפ"י מה דאיתא בגמ' בפסחים דף פ' ע"א, ונפסק ברמב"ם פ"ז מהל' קרבן פסח ה"ד, מימרא דרב, דאם רוב ישראל לא הקריבו את הפסח בראשון, וכגון שהיו רוב הקהל זבים, וטומאת זיבה לא הותרה בציבור, אין היחידים מביאין בפסח שני, וז"ל הרמב"ם שם 'שאין היחידים עושין את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון. אשר לפי זה נמצא, שכל דין הקרבת פסח שני, הוא רק אם רוב

ונראה לבאר, עפ"י דברי הגמ' בר"ה דף ג' ע"א, על הפסוק בפרשת הוקת, 'וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל', ומבואר שבעת סילוק הענן, סבורים שונאי ישראל שאפשר להלחם בישראל.

ולפי זה יש לומר, דהנה בעת נסוע הארון, היה עמוד הענן מתקפל, וכמו שכתב רש"י לעיל בפ"ט פסוק י"ה, שכיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, והוא ענין נשגב, ועיין בזה בדברי הגר"א, מעתה יש לומר דכשם שבעת שנסתלקו ענני הכבוד במיתת אהרן, סבר הכנעני מלך ערד שנתנה רשות להלחם בישראל, כן יסברו שונאי ישראל בעת נסוע הארון, שגם אז הענן מתקפל, לכן התפלל משה בעת נסוע הארון, שיפוצו אויבך וינוסו משנאיך.

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה. (י"ב, ג').
וצריך ביאור למה נכתב ענין זה שהוא עניו מאוד מכל האדם כאן, וברמב"ן כתב שהוא להגיד כי ה' קנא לו בעבור ענותנותו כי הוא לא יענה על ריב לעולם, ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתנאה במעלתו כלל אף כי על אחי והם הוטאים שמדברים עליו חיים.

וברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת כתב ז"ל והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד. ומשמע מדברי הרמב"ם דזהו הטעם שנכתב דבר זה כאן, לומר שמושה לא היה מקפיד על זה.

ונראה לומר בזה בעוד אופן, דהנה רבנו חיים מוואלוז'ין כתב ברוח חיים (ריש פרק א' דאבות), דהטעם דאצל משה הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו, מפני שנודרך אצלו הגוף כל כך, עד שלא היה חוצץ ומפסיק כלל הארת הנשמה כשהיה בעולם העליון לכשהיה בגוף, וזה היה מפני רוב שפלותו וענותו, שחשב עצמו כאלו הגוף אינו, ואמר ונחנו מה, ולכן אמר השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, מחמת שלא היה הגוף מסך מבדיל, הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. והוסיף שם ברוח חיים עוד, דמה שאהרן ומרים דברו במשה, הוא מפני שחשבו שאצלם גם כן נודרך החומר כמו במשה, ולכן אמרו הרק אך במשה דבר, כלומר לא בו בלבדו השכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, הלא גם בנו דבר, חשבו שגם נבואתם במדריגה כזו, והשיב להם הקדוש ב"ה אם יהיה נביאכם ה' וכו', לכן אמר להם כאן, שאל ידמו שהנבואה שלהם במעלה

גבוה כל כך כמו של משה וכו', וכל זה זכה מחמת רוב ענוה שהיה בו שהיה הגוף נחשב אצל כדבר מה.

הנה מבואר מדבריו דהטעם דדברו אהרן ומרים במשה, הוא מפני שחשבו שנבואתם היא במדרגה ובמעלה גבוהה כל כך כמו של משה, אבל האמת שאינו כן, והטעם דרק אצל משה הייתה הנבואה במדרגה ובמעלה גבוהה של שכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, משום רוב ענוה שהיה בו.

אשר לפי זה מבואר היטב למה הזכיר הכתוב כאן את ענין ענותנותו של משה, דהתשובה שהשיב הקב"ה לאהרן ומרים היא שנבואתם אינה באותה מעלה גבוהה כמו של משה, והטעם שרק משה זכה לנבואה במדרגה ובמעלה זו של שכינה מדברת מתוך גרונו, שלא זכו נביאים אחרים, הוא מפני רוב ענותנותו, לכן הזכיר הכתוב את ענין ענותנותו של משה, שכזה מקדים את הטעם למה משה רבנו זכה לנבואה במדרגה זו, ולכן הוא חלוק מאהרן ומרים.

והנה מרים מצורעת בשלג. (י"ב, י').

איתא בגמ' בובחים דף ק"א ע"ב, מרים מי הסגירה, א"ת משה הסגירה, משה זר הוא, ואין זר רואה את הנגעים, וא"ת אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים, אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים אותה שעה, אני כהן, ואני מסגירה, אני חולמה, ואני פוטר. והתוס' שם (דף ק"ב ע"א ד"ה אני) הביאו דברי הספרי, שאמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו, שאיני יכול להסגירה, ולא למאח ולא למהרה, והקשו ע"ז, תימה במה מפסידה, הא כיון דאין רואה את הנגעים, כל שכן שהיתה מהורה.

ואפשר לומר בביאור הענין, שהנה בצרעת מלבד שהיא סימן טומאה, הלא היא גם נגע ומכה בבשר, וכדכתיב להדיא בפרשה כאן, 'ויאכל חצי בשרו'. והנה בפשטות אופני המהרה כל עניינם הוא רק למהר מטומאת צרעת, ולא שייכי לרפואת הנגע, שהרי דבר זה תלוי אם שב ורפא לו, שכשישוב בתשובה על החמאים שהם סיבת המכה, ממילא ישלח השם דברו וירפאהו וימלט השחתת בשרו, אכן נראה ד"ל שבאמת ע"י הנהגת דיני הצרעת כמצורע, מהני זאת גם שעל ידי זה יתרפא הנגע.

מעתה יש לומר, דעל כן רצה אהרן שיהא אפשר לראות את הנגע להסגירה, ושיהא נוהג בה כל דיני מצורע, דעל ידי זה תהא נרפאת מהנגע והמכה, וזהו שאמר נמצאת מפסיד לאחותנו, שאם אין מי שיראנה ועל ידי זה יהא נוהג בה כל דין וסדר צרעת, לא תהא נרפאת ממכתה.

השיעור נדפס לזכות והצלחת איש חי רב פעלים בסתר עמוד של צדקה וחסד

הרה"ח רבי אליהו בן נעמי רחל שיחי' ומשפ'

למזל טוב לכבוד שמחת נישואי בתם עב"ג שיחי'

גיבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך ואושר בארץ

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת בהעלותך תש"פ

בהעלתך (ח' ב')

פירש רש"י למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבוט, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות ע"כ. והקשה הרמב"ן מ"ט נחמו בהדלקת נרות ולא בקטורת או בשאר הקרבנות, וביאר דרמו לו בכך על נר חנוכה שנוהג גם לאחר החורבן עיי"ש.

במדרש רבה (ט"ו. ו') איתא שכשראה אהרן שכל השבטים הקריבו וגם שבט אפרים חלשה אז דעתו. ומבואר שמה שחלשה דעתו הוא גם משום ששבט אפרים הקריב, ויל"ע במה נתייחד אפרים משאר השבטים.

וביאר בילקוט מעם לועז, שחנוכת המזבח הייתה ביום הראשון, ואפרים שהקריב שביעי יצא קרבנו בשבת, ומזה הבין אהרן שאין זו סתם נדבה, שהרי נדבות לא קריבים בשבת אלא היא נדבה חשובה שיש לה דין קרבן ציבור, ולכך חלשה דעתה.

ובאופן אחר נראה לבאר, דהנה בב"ב (דף קכב. וברשב"ם שם) מבואר דלא שייך שיהיה י"ג שבטים, והיינו דאם היה שבט לוי הרי אפרים ומנשה הם שבט אחד, ואם אפרים ומנשה היו ב' שבטים, הרי שבט לוי לא השתתף, ומעתה מבואר היטב שכשראה אהרן את אפרים מקריב לעצמו בלי מנשה, הבין שעתה אפרים ומנשה נחלקים לשני שבטים, וא"כ שבט לוי לא יקריב ולכך חלשה דעתה.

ובמשאת המלך ביאר, דהנה סדר הקרבת הקרבנות היה כסדר הדגלים, ובסדר הדגלים מקומו של לוי [ליד אהל מועד] היה בין דגל ראובן לדגל אפרים וכמבואר בסדר המסעות, ומשראה ששבט גד שהוא השבט האחרון לדגל ראובן הקריב אמש, ועתה כבר אפרים הקריב, הבין שמדלגים על שבט לוי, ולכך חלשה דעתה.

בהעלתך (שם)

פירש רש"י ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב ע"כ. מקשים מ"ט בעינן מעלה, והרי המנורה היתה גבוהה רק י"ח טפחים, וגובה אדם בינוני הוא ד' אמות, דהיינו כ"ד טפחים, וביאר בשפתי חכמים דהטפחים של בית המקדש היו שוחקות, וי"ח של מנורה היה ככ"ד טפחים של חול, דהיינו כנגד קומתו של אדם, אמנם עדיין צ"ב מ"ט צריך מעלה לכנגד קומתו של אדם.

ובפנים יפות תירץ שעשו המעלה כדי שלא יגביה ידיו מעל הציץ בעת שמדליק את הנרות, אולם גם תירץ זה תמוה דהא כיון שהציץ היה מע"ג הכהן דהוא בגובה ד' אמות, והמנורה היתה רק בגובה אדם, א"כ אין סברא שיגביה ידיו מע"ג הציץ.

ובלא"ה צ"ע שהאחרונים הקשו מגובה אדם בינוני, והא הכהן גדול שהיה על ה"מעלה" היה אהרן, והרי אהרן היה גובהו י' אמות, וכמבואר במושב זקנים על התורה (תרומה כ"ו. א'), ועיין באילת השחר כאן שהאריך בזה.

יאירו שבעת הנרות (שם)

פירש רש"י ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי וכו' ע"כ. וצ"ב דא"כ היה ו' נרות ולא ז', ובספורנו ביאר דמחלקים את הפסוק לב', אל מול פני המנורה, ויאירו שבעת הנרות, וכע"ז כתב ברבנו בחיי.

והנה הרמב"ם (פ"ג מבית הבחירה ה"ח) הביא הך דינא דששת הנרות יהיו לכיוון הנר האמצעי בהלכות עשיית המנורה, ובפשטות נראה דנקט הרמב"ם דא"ז דין בהדלקת המנורה, אלא הוא דין בעשיית המשכן, ולפי זה קאי אקנים שעושים

באלכסון שיהיו כנגד הנר האמצעי, אולם הגרי"ז ס"ל דא"א לומר כן בדעת הרמב"ם, כיון דהא כתיב להדיא "בהעלותך את הנרות" חזינן דהוי דין בהדלקה, וכן מהא דכתיב "דבר אל אהרן" שהוא היה מדליק, ולא אמר זאת לבצלאל שהוא עשה את הכלים.

וכתב דנפק"מ בזה אם בעינן שיהיו כנגד הנר האמצעי גם שלא בשעת ההדלקה, דאם נימא דהוא דין בעשייה, בעינן גם שלא בשעת ההדלקה, אמנם להמבואר דהוי דין בהדלקה לא בעינן.

ועוד נפק"מ אם יש איסור לעשות כתבנית המנורה כשאין הנרות כנגד הנר האמצעי, דאם הוי דין בעשייה אין איסור, אבל להמבואר דהוי דין בהדלקה איכא איסור.

עד ירכה עד פרח (ח' ד')

במנחות (דף כט.) דרשו מכאן שהיה במנורה עוד פרח סמוך לירכה, ויל"ע מ"ט הוזכר זאת כאן בדיני הדלקת המנורה, ולא בפרשת תרומה בדיני עשיית המנורה, ועיין בטעמא דקרא שעמד בזה, והביא דהנה הוזכר הכא ב' פעמים "מקשה", ודרשינן מינייהו מקשה זהב ולא חלולה, ומקשה זהב ולא גרוטאות, והיינו דכשעושים את המנורה משאר מיני מתכות יש לעשותה מקשה ולא מכמה חלקים, ואף ע"ז יש להקשות מה הטעם שהוזכר כן כאן ולא בפרשת תרומה.

וביאר דהסיבה דהוזכרו כאן הוא משום שהם דברים המעכבים במנורה, וכיון שהם מעכבים התורה הדגישה במצות הדלקת המנורה שאם לא עשה כן מעכב בהדלקה, דמנורה מקשה זהב ולא חלולה או משאר מיני מתכות, ומקשה ולא גרוטאות, ולפי זה י"ל דכתיב עד פרח לומר שהפרח הסמוך לירכה הוא ג"כ מעכב במנורה, וזהו חידוש, ולפי זה יהיה איסור לעשות כתבנית המנורה רק אם יש פרח סמוך לירכה, וצ"ע, [וע"ע בפתחי תשובה (יו"ד סי' קמ"א י"ד) שדן בפמוטות שעשוין בעיגול אם יש בזה איסור דתבנית המנורה].

הזה עליהם מי חטאת (ח' ז')

פירש רש"י של אפר הפרה מפני טמאי מתים שבהם. והרמב"ן כתב דטהרה זו היתה לאחר מנין הבכורות והלוים, ובחזו"א (או"ח סי' קכ"ה סק"ח) כתב דמשמעות הגמ' בגיטין (דף ס.) שהיה בשמיני למילואים, והקשה דהרי רק באותו יום דשמיני למילואים נצטוו בפרשת פרה, וכיצד קרה דבר זה שכולם היו טמאי מתים, [והחזו"א תירץ דבאמת רק חלקם נטמאו, ומ"מ מספק הזו על כולם].

ודן דאולי היה צריך לטהרם מטומאה שהיתה קודם הדיבור, אולם כתב שמסתבר דטומאה שקודם הדיבור לא מטמאה, ועוד הקשה דהא לא מצינו דאהרן ובניו ניטהרו, ואם הטהרה היתה לטומאה שקודם הדיבור, א"כ גם אהרן ובניו נטמאו בחטא העגל בציווי של הרגו איש את אחיו, ואיך אכלו בשר המילואים קודם שנטהרו.

ולא יעבד עוד (ח' כ"ה)

פירש רש"י עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות. ועיין ברמב"ן שחולק על דברי רש"י וס"ל דלשיר אינו חוזר.

הגרי"ז כתב שגם לעבודות שכשר לעבוד בהן לאחר גיל חמישים, מ"מ אחר גיל חמישים אינו ממונה, אלא שיכול להצטרף ללויים הפחותים מבן חמישים שהם חייבים בעבודה.

וביאר ע"פ זה מה שכתוב "ישוב מצבא העבדה", והיינו בעבודות שכשר בהן גם עתה דמ"מ אינו מצווה, "ולא יעבוד עוד" בעבודות שפסול בהן, "וישרת עם אחיו" היינו בעבודות שכשר בהן ושרת עם אחיו המצווים אבל הוא אינו מצווה.

פירש רש"י פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל וכו' ע"כ. וצ"ע דמתחילה כתב שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, ושוב שאל "ולמה לא פתח בזו", והא כבר תירץ ע"ז שאין מוקדם ומאוחר.

[ובאמת שהמקור לדברי רש"י בתחילתו הוא גמ' בפסחים (דף ו:). וסופו הוא ספרי (פסקא ס"ד), ולולי דברי רש"י היה מקום לומר דהגמ' והספרי נחלקו, דלגמ' הוא משום שאין מוקדם ומאוחר, ולהספרי הוא משום גנותן של ישראל, אבל מרש"י נראה דנקט דלא פליגי וקשה כנ"ל].

ואולי י"ל שהוקשה לרש"י שאף שלמדנו שאין סדר מוקדם ומאוחר, אבל מ"ט גילה לנו זאת כאן ולא במקום אחר, ולכך ביאר טעם נוסף "מפני שהוא גנותן של ישראל". [ובשם הגר"ח מואלז'ין צ"ל אמרו שתיבת "ולמה" הוא ר"ת "ולפי מדרש הגדה", והיינו שמתחילה כתב הטעם המוזכר בגמ', ואח"כ כתב דלפי מדרש הגדה דהיינו הספרי איכא טעם אחר].

למה נגרע וגו' (ט"ז)

טענתם אינה מובנת דהלא כך הוא הדין שטמא אינו יכול להקריב קרבן פסח, ועוד קשה דבפרשת בא כבר ילפינן (מכילתא דפסחא פט"ו) מ"כאזרח" שגר שלא עשה פסח ראשון עושה פסח שני, וא"כ ידעו שיש פסח שני ומה היתה תלונתם.

ובטעמא דקרא כתב דסברו דפסח שני נועד רק למי שהזיד בראשון, אבל הם שלא היו ראויים להקריב בראשון מפני טומאתם, אינם ראויים גם בשני, לכך שאלו "למה נגרע", וכי מזיד עדיף מאנוס, והשיב הקב"ה דאדרבה פסח שני מיועד להם דוקא ולא רק למזידין.

ועוד כתב בטעמא דקרא בשם הקה"י צ"ל, שהדרשה בפרשת בא מ"כאזרח" לא נדרשה עד שנאמרה פרשת פסח שני.

או בדרך רחקה (ט"י)

פירש רש"י פסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יו"ט, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו ע"כ. בפשוטו מבואר בדברי רש"י כאן שבפסח שני אין איסור לאכול חמץ בפני עצמו, אמנם "עמו באכילתו" דהיינו לאכול המצה יחד עם החמץ איכא איסור, וכן כתבו במשך חכמה ובמנ"ח (מצוה שפ"א), ותמהו דמנא ליה לרש"י לדרוש איסור זה, אמנם באבי עזרי (פ"י מקרבן פסח הלט"ו) ביאר דברי רש"י דכוונתו דמלבד דמותו להשאיר החמץ בביתו, אלא אפילו "עמו באכילתו", ג"כ מותר.

על מצות ומרורים יאכלהו (ט"א)

אומרים בהגדה של פסח "כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, היה כורך מצה ומרור ואוכלם יחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו", והקשו דהפסוק מיירי בפסח שני, והו"ל להביא הפסוק דמיירי בפסח ראשון (שמות י"ב. ח') "צלי אש ומצות על מרורים".

וי"ל דהפסוק גבי פסח ראשון נאמר בו ומצות על מרורים, ומבואר שיש מצוה בפני עצמה לאכול מצות, וכן משמע ברמב"ן שם, משא"כ גבי פסח שני כתוב על מצות, דהיינו לאכלם יחד, ומוכרח כן דבפסח שני אין מצוה לאכול מצה בפני עצמה, ולכך הביא קרא דפסח שני, דמזה נלמד גם לפסח ראשון דיש מצוה לאכול עם הפסח.

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (ט"ב כ"ג)

בגמ' בשבת (דף לא:) ילפינן דאיסור סותר בשבת הוא רק ע"מ לבנותו, מהמשכן דהוי ע"מ לבנותו, ומקשינן דהא במשכן סתרו ע"מ לבנות במקום אחר, ומ"ט בשבת בעינן ע"מ לבנות במקומו, ומשני דכיון דכתיב "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", הוי כסותר ע"מ לבנות במקומו.

וביאר הגר"ח שמואלביץ צ"ל במשל, דהנה אדם העובר מכאן לשם וישאלוהו איפה נמצא כעת, יענה בתחילה כאן ואח"כ שם, אבל ילד הנישא ע"י אביו, ואביו הולך ממקום למקום כשישאלוהו למקומו ישיב תמיד שנמצא בחיק אבא, כך בני ישראל שכל מסעיהם וחניותיהם ע"פ ה', תמיד חשו שנמצאים

במקום אחד דהיינו בידי הקב"ה, ולכן הוי כסותר ע"מ לבנות במקומו.

וביום שמחתכם וגו' ותקעתם בחצוצרות (י"י)

כתב באבן עזרא דיום שמחתכם היינו יום שתנצחו במלחמה כמו פורים וחנוכה, אמנם בספרי כתוב דאזיל על שבת, [וכ"כ באבן עזרא בשם המעתיקים], ובהעמק דבר תמה על ב' הפירושים הנ"ל, וכתב דיום שמחתכם הוא יום חנוכת המקדש, ומכאן רמז לסיום התורה שהוא ג"כ יום שמחה, ועוד כתב וז"ל "ובאמת הוא זה בעת שאנחנו בגלות שהשגחת ה' עלינו ע"י ד' אמות של הלכה הוא דבר אחד עם חנוכת המזבח בזמן בית המקדש, שהשגחת ה' עלינו בזמן בית המקדש היה תלוי בעבודת ביהמ"ק וכו', כך בזמן הזה סיום התורה והתחלתה הוא שמחת לבבינו. דרך כלל אין שמחת ישראל כמו בזמן שאנחנו עושים סוכה להשכין את אלקי ישראל בקרבנו, כי הוא חיינו" עכ"ל.

והאספסף (י"א. ד')

פירש רש"י אלו ערב רב שנאספו עליהם בצאתם ממצרים ע"כ. וברש"י בדברי הימים א' (ב' ו') פירש "אלו הזקנים", וצ"ע במה שכתוב אח"כ "ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר", והא הזקנים הם אלו שבכו, ובפשוטו הכונה דהזקנים בכו תחילה, ואחריהם כל בני ישראל.

ושמעתי מהגר"י גלינסקי צ"ל לבאר בשם החת"ס, ע"פ מה שאמרו חז"ל (חולין דף פו.) כל העולם כולו נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לער"ש, ותיאר זאת על פי דרכו דבכל יום באו משאיות עמוסות מזון עם לחם וחלב ופירות וירקות לר' חנינא, ואמר שצריך רק מעט חרובים, וכל המשאיות חזרו ושווקו לכל החנויות והיה מזון בשפע, והנה אילו ר' חנינא יום אחד היה אומר שרוצה את כל האוכל, היו כל העולם רעבים ללחם, וה"נ כאן שהזקנים בקשו בשר וכל השפע שירד בזכותם הלך אליהם, ולכן "ויבכו גם בני ישראל מי יאכלנו בשר", [והוסיף שאילו האברכים שהם ר' חנינא שבימינו יתחילו להתעסק בעניני עוה"ז, מנין יהיה השפע לכל העולם].

ויאמרו מי יאכלנו בשר (שם)

מקשים מה הטעם שבכו, והא היה להם במן את כל הטעמים וגם טעם של בשר, ויש מתרצים שמעולם לא אכלו בשר ולא יכלו לחשוב מהו טעמו, אמנם אי"ז נכון, דהרי אכלו בשר פסח, [וגם מפורש בפסוק בשבתנו על סיר הבשר – (הגר"ש צביון)].

בכה למשפחותיו (י"א. י')

פירש רש"י ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות על עריות הנאסרות להם. וצ"ב מ"ט רק עכשיו בכו על עסקי עריות, ובשמעתתא בהקדמה עמד בזה, וביאר דהסיבה שישאל רצו בשר היא משום דעד עכשיו אכלו מן שכולו רוחני, ואמרו שרוצים גם בשר גשמי, והסיבה שרצו גשמיות הוא משום שקבלת התורה היה בכפייה שהיא עולם הבא, והם רצו לקבל את התורה מרצון, והנה יל"ע דלמה נאסרו בעריות והא גר שנתגייר כקטן שנולד, וביאר השמעתתא דכיון דנתגיירו בכפייה אין בהם דין דגר שנתגייר כקטן שנולד, ומעתה מבואר היטב דהם לא רצו בכפייה אלא רצו לקבל את התורה ברצון, וממילא יהיה כקטן שנולד ואז יהיו מותרין בעריות.

ובעיקר מה שכתב הש"ש דרך ברצון שייך כקטן שנולד, נראה הביאור בזה דכשעושה מרצון הרי אין בו כלום מהעבר, והרי הוא כבריה חדשה, משא"כ בכפייה הרי כבר כתב הרמב"ם (פ"ב מגירושין הל"כ) דכשכופין את היצר הרע מתעורר הרצון הפנימי, והרי זה המשך למצבו הקודם.

לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד הוא

ממני (י"א. י"ד)

הנה משה רבינו ע"ה סבל טורח העם בעגל וכל חטאיו במדבר, וצ"ע א"כ למה בבקשת הבשר אמר שאינו יכול, ונראה לבאר בזה דהנה אחד מהתלוותו היה שהמן לבן, והיינו שע"י המן נתגלו עונותיהם של ישראל שירד בקירוב מקום לפי צדקות בעליו, ומחמת המן הוצרכו לחיות בדרגה גבוהה כמו מלאכים

על אדות האשה (י"ב. א')

פירש רש"י על אודות גירושיה. עיין בפרשת יתרו משי"כ בשם הבית שמואל, דהטעם שפירש מן האשה כדי שאם הקב"ה ירצה לדבר עמו הוא יבוא מיד ולא יהיה טבול יום.

פה אל פה אדבר בו וגו' (י"ב. ח')

צ"ב מה השיבם הקב"ה על טענתם במה שאמר גודל נביאותו "פה אל פה וגו'", והא טענתם היתה על מה שלקח את האשה הכושית.

והנראה בזה דהנה בתוס' בשבת (דף פז. ד"ה ואתה) הקשו מה היתה טענת משה ואהרן והא הקב"ה הסכים על ידו, וביארו שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, והיינו שטענו שמה שהקב"ה הסכים על ידו מכיון שמה רצה, וטענו שלא היה לו לרצות כן מתחילה, וע"פ זה נראה שהשיבם הקב"ה שאצל משה כל דיבורו ומחשבותיו היו משועבדים לתורה, עד שזכה ל"פה אל פה אדבר בו", וא"כ כשמשמה רוצה לילך אי"ז רצונו אלא רצון התורה, [שו"ר שיסוד הדברים הובא בשם הגר"ח זצ"ל שדעתו של משה הוא דעת תורה].

ובאופן אחר שמעתי מחכ"א, דהנה בברכות (דף כ:) איתא דבעל קרי אסור בדברי תורה, אבל בהרהור מותר, וילפינן לה ממתן תורה שכתוב (שמות י"ט. ט"ו) "אל תגשו אל אשה" וי"ל שיהיה דיבור ושומע כעונה, אבל הרהור בעלמא מותר, והנה נבואה בעלמא נראה דאין בכך דיבור אלא הוא רק חיזיון, וא"כ טענו אהרן ומרים שכיון דנבואה הוא רק הרהור א"כ אי"צ לפרוש מאשתו, והשיבם הקב"ה "פה אל פה אדבר בו", שאצל משה אי"ז נבואה ככל הנביאים בחיזיון, אלא הקב"ה מדבר עמו, וכיון שכך הרי הוא כמו שומע כעונה, ולכך הוא צריך לפרוש, [ואמר כן למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ונהנה].

שאינם ניזונים בדרגה טבעית, לכן בקשו בשר שיוכלו לחיות בדרגה טבעית, וכיון שכך משה אמר שאיננו יכול לנושאם, משום שבאופן טבעי א"א שאחד לבדו ישא ששים ריבוא אנשים, ועד עכשיו בני ישראל היו בדרגה גבוהה כמו שהארון נושא את נושאיו, אבל עכשיו שרצו לירד ממדברתם ולחיות בדרך הטבע, לכן אמר משה שאינו יכול לנושאם.

ויש בזה לימוד בשבילנו, שכמו שהאדם מעמיד את עצמו כך הוא מקבל, דאם הוא מוסר את עצמו בידי הקב"ה ואינו מחשב כיצד הוא ע"ד הטבע, כך הקב"ה ינהג עמו שלא ע"ד הטבע, אבל אם מחשב כיצד הוא ע"ד הטבע, מעתה צריך לעבוד ע"ד הטבע.

וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים

במחנה (י"א. כ"ז)

במושב זקנים הקשה מה היה חטאם, והא כיון שקיבלו נבואה היה להם ציווי לומר דאסור להם לכבוש נבואתם, וביאר הגר"י דאף שהיה להם ציווי, מ"מ כיון שנבואתם היתה שמשמה מת ויהושע מכניס, היה להם להתנבאות זאת בצנעא ולא במחנה בפרהסיא, ובמקום אחר מובא שהגרש"ז ריגר זצ"ל הקשה קמיה מרנא הגר"ח זיע"א והשיב לו כנ"ל, שלא היה להם להתנבאות במחנה.

ויאמר אדוני משה כלאם (י"א. כ"ח)

צ"ע כיצד יהושע הזכיר את שם "משה", והרי אסור להזכיר את רבו בשמו, וצ"ל דכיון שהקדים "אדוני" הוי תואר כבוד ושרי, אמנם ברמ"א (וי"ד סי' רמ"ב סעי' ט"ו) כתב שבפניו גם לכבודו אסור, אולם הגרעק"א הביא מהפר"ח דמתיר, ומקורו מכאן.

דברי חיזוק מרבינו ראש הישיבה שליט"א

שנאמרו בסוף השיעור כללי שנמסר בחג השבועות לע"נ הר"ר שמעיהו ב"ר דוד רייכמן זצ"ל

הנה אנחנו עומדים בזמן קבלת התורה, וצריך לדעת שבכלל קבלת התורה הוא הציות לדעת תורה, ולכל מה שאומרים גדולי התורה, והנה יתכן שמצד כללי הבריאות ומצב הבריאות היינו מקילים יותר בכללים או מחמירים יותר איני יודע, אבל כעת כל ההוראות נעשות ע"פ דעת תורה, וממילא מבקשים מאד לשמור על הכללים ושלא להפר את הכללים כלל ח"ו, צריך להודות על חסדי ה' שאנחנו זוכים להיות בישיבה הק', כאשר יומיים לפני מתן תורה לא היה אפי' צד כזה, אבל מבקשים מאד לשמור על הכללים, לעשות מה שביקשו, ולא להפר את ההוראות, וכך נוכל להמשיך את הישיבה.

נאמר בזמן סעודה שלישית פר' נשא

הדרך לכתר תורה – שלימות

הנה בפרשת נזיר (שכתובה בפרשתינו - פר' נשא) יש דבר פלא, דהנה באיסור תגלחת שאסור לנזיר לגלח ראשו בימי נזרו: אם גילח שיערה אחת לוקה (נזיר מ:), ואילו לגבי סיום נזירותו דכתיב יגלח את כל שערו כ' בגמ' (שם) דנהי דאם שייר ב' שערות לא קיים מצות גילוח, אמנם בשייר שיערה אחת שפיר קיים מצות גילוח, והפלא בזה דלכא' היה מקום לומר דאדרבה נזיר בימי נזירותו כיון שרוב שעריו קיים ורק שיערה אחת תלש לא ביטל נזירותו, דהא רוב שעריו קיים, אמנם בסיום נזירותו שצריך לגלח שער ראשו א"כ הדין צריך להיות שאפי' שייר שיערה אחת מ"מ לא גילח כל ראשו, וההסבר בזה שבעצם בכל דיני תורה איכא הדין דרובו ככולו וא"כ כשגילח כל שערו חוץ משיערה אחת שפיר קיים מצות גילוח, (ואדרבה צריך מקור שבשנים לא יצא יד"ח גילוח, כיון שרוב שערו גילח), אמנם בתוך ימי הנזירות כ' בפסוק (במדבר ו' ז') כי נזר אלוקיו על ראשו, ותרגם אונקלוס כלילא דאלקיה על רישיה, הנזיר זוכה בימי הנזירות ליתן עליו כתרו של מלך, א"כ בכתר אפי' שיערה אחת ג"כ חסרון, ומש"ה לוקה אף על שיערה אחת, וזהו מש"כ הרמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"ג) לפיכך מי שרצה לזכות בכתר של תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי' אחת מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיו"ב, אלא בת"ת ודברי חכמה, והיינו שלזכות לכתר תורה – כתרה של שכינה צריך להיות שלימות, וא"א לחסר כלל בכתר המלך, ובכל המצבים צריך ללמוד, וכך זוכים לשלימות ולכתר תורה.

קיום העולם בזכות התורה

הנה בתורה יש דבר שלא מצינו בכל המצוות, דהנה בכל המצוות האדם צריך לדאוג בראשונה שהוא יקיים את המצוה, אבל בתורה אדם צריך לדאוג גם שבכלליות יהיה בעולם ריבוי של תורה, והוכיחו א"ז מהגמ' בקידושין (כ"ט:) שכ' הוא

ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו, ר' יהודה אומר אם היה בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו, ונפסק כן ברמב"ם ובש"ע כר' יהודה שבנו זריז וממולח בנו קודמו, והדבר צ"ב דהא קי"ל בגמ' ב"מ (ס"ב.) דר"ע לימד וחי אחיך עמך חיך קודמים לחיי חברך, וכן הדין גם בכל המצוות שאם יש לו רק לולב אחד ודאי שיטלנו הוא ולא יביאנו לחבירו, וא"כ מ"ד לגבי חיי תורה דקאמר שבנו זריז וממולח בנו קודמו, אלא אומר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל שחזי' מזה שבתורה אדם צריך לדאוג שבעולם יהיה קיום התורה וריבוי התורה, ולפעמים אפי' עדיף מהתורה שלו, ובאור הדבר שהרי כתוב בפסוק (ירמיהו ל"ג כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, שלולי התורה אין קיום לבריאה, וכמ"ש הנפש החיים שאם רגע א' יבטל כל העולם מתורה אין קיום לעולם כלל, וא"כ לכן מוטל על האדם לעשות את החשבון של כל העולם, שכלל שבעולם יהיה יותר תורה באיכות ובכמות כך יהיה יותר קיום לעולם, ומש"ה בנו זריז וממולח בנו קודמו.

והנה בגמ' בסוטה (מ"ב:) איתא ויתיבב ארבעים יום – שגלית חירף וגידף ארבעים יום, א"ר יוחנן כנגד ארבעים יום שניתנה בהן תורה, ופירש"י שאיחרה תורה להתקבל ניתן לו כח להתיבב, והדבר תמוה שהרי עבר כבר מאות שנים ממתן תורה, שבהם עסקו כ"כ הרבה בתורה, והאיך היה לו. כח לחרף משום הארבעים יום שנתאחרה התורה, אלא רואים שכאשר ארבעים יום נתאחרה תורה ה"ז חסרון ופגם בעולם, ולא שייך להשלים א"ז במה שאח"כ למדו, וזה נתן את הכח אחרי מאות שנים לגלית לחרף ולגדף.

ועוד יש להוכיח כן מהגמ' בשבת (ל"ג:) דקאמר התם מפני מה נענשים באסכרה, נענה ר"ש ואמר בעוון ביטול תורה, אמרו לו נשים יוכיחו, וענה שמבטלות את בעליהן, נכרים יוכיחו, על שמבטלין את ישראל, תינוקות יוכיחו, על שמבטלין את אביהם, והנה הרי נכרים אין מצווים שלא לבטל את ישראל מתלמוד תורה, וביותר קטנים שהם לא בני עונשים והרי הם לא ברי דעת, והרי אפי' תינוקות קטנים בני שנה ג"כ היו מתים באסכרה, והרי הם לא בני עונשים ולא עשו במזיד ולמה נענשים במיתה כ"כ חמורה, אלא רואים מכאן ג"כ את היסוד שא"ז עונש כלל, אלא שהחיות של הבריאה כולה ושל כל העולמות תלויים בתורה, ואע"פ שאינם אשמים והם לא מזידים מ"מ כיון שפוגמים בקיום העולם ע"י תורה הרי ממילא אין להם זכות קיום.

ובזה יש לפרש מש"כ בגמ' בברכות (ה'). אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שייסורין באין עליו יפשפש במעשיו, שנא' וכו', פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ומקשין שאם יש לו עוון של ביטול תורה אמאי מיקרי פשפש ולא מצא, דהא איכא גביה עוון ביטול תורה ששקול כנגד כל העבירות, וכמ"ש בשע"ת (ריש שער ג') שכשם שמצות תלמוד תורה כנגד כולם כך עוון ביטולה חמור כנגד כולם, וידוע מה שביאר ברוח חיים (פ"ד דאבות, משנה י"ד) ובנפח"ח (ש"ד, פכ"ט) שהפשט שבכל עונש שיש לאדם צריך לראות את המידה שכנגד מידה שבזה, שכן דרך הקב"ה משלם באותו איבר שבו חטאו, כדי שייבין מתוך הייסורים על איזה חטא באו, אמנם פשפש ולא מצא במה חטא באיבר זה יתלה בביטול תורה, אשר בעוון ביטול תורה נענש כל הגוף כיון שזה המקיים שכל קיומו של אדם (עי"ש), אמנם לדברינו אפ"ל באופ"א שבעצם עוון ביטול תורה לא מצא, שכל מה שביטל מן התורה היה באונס או לצורך דברים שרשאי בעבורם להבטל מן התורה, אמנם כשמגיעים ייסורים ידע האדם שגם אם היה מותר לו להבטל מן התורה, מ"מ קיומו שקיים בזכות התורה, ומגינה עליו מן הייסורים, א"ז הפסיד בגלל שנתבטל מן התורה, וישוב ע"ז בתשובה ויתחזק בלימוד התורה.

א"כ אנו למדים שכל קיומו של עולם הוא בזכות לימוד התורה, ואפי' אם יש סיבות שבגללם חסר בלימוד התורה חסר בקיום העולם, וא"כ כאשר אנו נמצאים בזמן כזה שיש בו חסרון תורה, כאשר יש מבני הישיבות הק' שאינם נמצאים בהיכלי התורה, מוטל על כל א' וא' לדעת חובתינו בעת הזאת להתחזק מאד בלימוד התורה הן להוסיף זמנים רבים לעסק התורה, והן להוסיף בשקיעות ובדביקות בתורה, וזה בכל מקום שנמצאים ובכל מצב שנמצאים, וצריך שיהיה איכפת מהמצב הזה שיש חיסרון בתורה בעולם, ומהחסרון כבוד שמים שבזה, וכשם שכ' כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה – שמי שכואב לו ע"ז זוכה לראות בישועת ה', כך ג"כ ודאי מי שאיכפת לו מהחסרון בכבוד שמים הזה יזכה לראות בישועת ה', והש"ת יזכנו כשם שעזרנו עד עכשיו וראינו בחוש את הסיעתא דשמיא, כן נזכה עוד לראות בחסדי ה', ויזכו כולם לגדול בתורה אכ"ר.

הגליון השבוע מוקדש לידידינו

החתן הרב יצחק בצלאל פרידמן שליט"א

תלמיד מובהק לרבינו שליט"א אשר פועל רבות למען הוצאת גיליון זה

לרגל נישואיו בשעט"מ

יה"ר שישלם ה' משכורתו מן השמיים

ויזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה.

כעתירת מערכת "רבד הזהב"

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"ב ובזי"ב,
וא למחות למחיל
mdh036194741
@gmail.com

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (והרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

[פרשת נשא לתושבי חו"ל] פרשת בהעלותך

החיזוק משבועות הוא להמשיך ולחיות עם התורה

דבר ידוע, אם בן אדם מגיע לחתונה ואינו מכיר את החתן, איך ידע מי החתן? הרי כולם נראים אותו דבר, כולם רוקדים, כולם שמחים, מה הסימן כדי לדעת מי החתן? אלא אם יחכה עד סוף החתונה ויראה מי הולך הביתה ביחד עם הכלה כך ידע מי החתן.

עכשיו שאנחנו אחרי חג שבועות, וזכינו לקבל את התורה, העבודה שלנו כעת היא לקחת את התורה הביתה ולחיות עם התורה, להראות להקב"ה שאנחנו שמחים עם התורה, ולהרגיש כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

כתוב במגילת רות (ג' - ז') "ויאכל בעז וישת וייטב לבו". וכתוב במדרש (רבה פרשה ה' סימן ט"ו), למה וייטב לבו שבירך על מזונו. וברש"י (ג' - ז' ד"ה וייטב לבו) כתוב, עסק בתורה.

ותמוה, למה חז"ל לא פירשו כפשוטו ש'וייטב לבו' לפי שאכל ושתה כמבואר בפסוק?

התשובה היא, כשמדברים על בועז שהיה אדם גדול, לא על זה כתוב "וייטב לבו", כמו שכתב בזה מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א 'צדיקים אינם שמחים באוכל, עיקר שמחתם שזכו לברך ברכת המזון שהיא מצוה דאורייתא' (מובא בסוף ספר הללי נפשי על מגילת רות לדידי הרב הלל קופרמן שליט"א).

וזה העבודה שלנו אחרי שבועות, להתעלות ולחפש שמחת התורה, כפי שכתוב במשלי (ג' - י"ד) "כי טוב סחרה", זה השמחה של שבועות שאנחנו לוקחים אתנו כדי להתעלות ברוחניות, בס"ד.

הכהן הוא הצינור של הברכה

כתוב במדרש (רבה נשא פרק י"א סוף אות ב'), משל למלך שהיה לו פרדס נתנו לארס והיה בתוך אותו פרדס אילן אחד של סם חיים ואילן א' של סם המות אמר הארס אני אעבוד ואשלים ומה שהמלך רוצה לעשות לו בפרדסו יעשה כך המלך זה הקדוש ברוך הוא והפרדס זה העולם מסרו לאברהם שאמר לו והיה ברכה מה עשה אברהם היו לו ב' בנים אחד צדיק ואחד רשע יצחק וישמעאל אמר אברהם אם מברך אני את יצחק הרי ישמעאל מבקש להתברך והוא רשע אלא עבד אני בשר ודם אני למחר אפטר מן העולם ומה שהקב"ה חפץ לעשות בעולמו יעשה כשנפטר אברהם נגלה הקדוש ברוך הוא על יצחק וברכו שנא' (בראשית כ"ה) ויהי אחרי מות אברהם וגו' ויצחק ברך את יעקב ויעקב ברך לשנים עשר שבטים שנאמר (שם מ"ט) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא הרי הברכות מסורות לכם הכהנים יהיו מברכים את בני כשם שאמרתי לאברהם אביהם והיה ברכה לכן נאמר כה תברכו וגו'.

כתב הרמב"ם (הלכות תפילה וברכת כהנים פרק ט"ו הלכה ו'), כהן שלא היה לו דבר מכל אלו הדברים המונעין נשיאת כפים אף ע"פ שאינו חכם ואינו מדקדק במצות או שהיו הבריות מרגנים אחריו או שלא היה משאו ומתנו בצדק הרי זה נושא את כפיו ואין מונעין אותו לפי שזו מצות עשה על כל כהן וכהן שראוי לנשיאת כפים ואין אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע מן המצות.

וכתב (שם הלכה ז'), ואל תתמה ותאמר ומה תועיל ברכת הדיוט זה שאין קבול הברכה תלוי בכהנים אלא בהקדוש ברוך הוא שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם הכהנים עושים מצותן שנצטוו בה והקב"ה ברחמיו מברך את ישראל כחפצו.

כתוב בירושלמי שהסיבה שהכהנים צריכים לברך בקול רם היא כי זה ברכה בקולו של רם. דהיינו שזה בקול של הקב"ה, זה ברכה שמגיע מלמעלה.

ועוד כתוב במשנה ברורה (סימן קכ"ח ס"ק ל"ז), כהן שהצבור שונאים אותו או הוא שונא את הצבור סכנה הוא לכהן אם ישא כפיו (ולכן יצא מביהכ"נ קודם רצה אם אינו יכול לכוף את יצרו ולהסיר השנאה מלבו) וע"ז תקנו בברכה לברך את עמו ישראל באהבה.

כתב הרמ"א (או"ח סימן קכ"ח סעיף מ"ג), ויש אומרים דכל זמן האבילות, אפי' עד י"ב חדש על אביו ועל אמו, אינו נושא את כפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד והגהות מיימוני), וכן נוהגין במדינות אלו.

כתוב בגמ' (יבמות דף ס"ב ע"ב), כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה.

ומכאן מדייק המרדכי שבחור אינו יכול לברך ברכת כהנים היות שחסר לו בשמחה, עיין שם. הרי יש תנאי מיוחד שהקב"ה מברך רק עם הכהן הוא במצב של אהבה ושמחה, ולכן הוסיפו בנוסח הברכה 'לברך את עמו ישראל באהבה'.

ע"י ביטחון זוכים לשפע מאת ה'

כתוב בפרשת בהעלותך "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" (י"א - ה').

כותב רש"י (ד"ה את הקשאים), אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו, מפני שהן קשים למניקות, ואמרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק. משל למלך וכו', כדאיתא בספרי.

מאידך כתוב בהמשך הפרשה (שם ח') "שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן". ולכאורה יש כאן תימה, למה היו צריכים לעבוד קשה לטחון ולבשל, הרי ע"י מחשבה זה היה מתהפך בטעמו?

וכותב רש"י (שם ד"ה וטחנו ברחים וגו'), לא ירד ברחים ולא בקדירה ולא במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלין.

אולם בזוהר (בפרשת בשלה) מבאר בדרך אחרת, ששטו העם הוא מלשון שוטה, זה שטות. והפשט הוא אלו שלא היו בעלי מדרגה, הם היו צריכים ללכת רחוק כי לא ירד המן קרוב לאוהליהם, וכן היו צריכים להכניס למטחנה וכו' כי הכוונות לא עזר להם.

יוצא שמי שהיה בוטח בה' היה לו בשפע, עם טעמים בלי שום מאמץ, אבל אלו שלא בטחו בה' הם היו צריכים ללכת לחפש את המן ולטחון וכו'.

הסבא מנובהרדוק רבי יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל היה אומר "מי שבוטח בה' בזכות הביטחון עצמו בזה הוא זוכה, ומי שלא רוצה לבטוח הוא לא יקבל".

מספרים על זוג צעיר שלאחר החתונה תכנן הבעל לעבוד לצורך פרנסתו, הוא רצה להיות סנדלר והאישה רצתה שהוא יתקן שעונים. לאחר דיבורים ארוכים ביניהם, הסכים הבעל עם אשתו שיעבוד עם שעונים. כל ימיו עבד בתור שען וכך הרוויח במשך החיים. לאחר חמישים שנה, אמרה האישה לבעלה "יש לך מזל ששמעת בקולי" והסבירה את עצמה "אם היית עובד במה שרצית, לא הייתה פרנסה בכלל, חמישים שנה עבדת ואף אחד לא הביא לך נעליים לתקן". אמר הבעל "בודאי, היות שפרסמתי שאני שען, אז לכן הביאו לי שעונים, אם הייתי מפרסם שאני סנדלר היו מביאים לי נעליים".

לפי מה שבן אדם משעבד את עצמו כך הוא מתפרנס. יש כאלו שסומכים על מכירת סחורה כזאת או אחרת, ויש שסומכים על הצינור ישיר מרבונו של עולם, ומי שזוכה רואה בחוש מה שכתוב בפרקי אבות (פרק ג' משנה ה') "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", דהיינו שעד כמה שבן אדם משעבד את עצמו להקב"ה יקבל ישיר ממנו.

לפני חמש עשרה שנה הפסיק השלטון בארץ ישראל ליתן תקציבים לישיבות. באותה תקופה הרבה דאגו מאוד, וכמה אנשים הלכו למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ואומרו "מה יהיה עם הישיבות, בלי תקציבים אין אפשרות להתקיים, התקציבים הם הלחם של הישיבות, מה יהיה עם העתיד של הישיבות?!" ענה מרן "הכל בא מרבונו של עולם, יש הרבה אפשרויות [צינורות] להקב"ה איך לשלוח את הכספים לישיבות, אם השלטון כעת הפסיק ליתן זה רק שהקב"ה סגר את צינור הביוב ויפתח צינורות אחרים".

עלינו לסמוך על הקב"ה ובזכות זה נזכה לקבל בשפע.

האם כהן יכול לטהר את הטמאים

"אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו" (י"ב - ז"ב).

כותב רש"י (ד"ה אשר בצאתו), דבר אחר אל נא תהי כמת, אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטהרה, אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים, וכהן אחר אין בעולם, וזהו אשר בצאתו מרחם אמו.

כתוב בתוס' (זבחים דף ק"ב ע"א ד"ה אני מסגירה אני חולטה אני פוטרה), בספרי תניא אמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו שאינו יכול להסגירה ולא לטמאה ולא לטהרה לפי דבריו למדנו שהיה אהרן דורש אין אדם רואה בנגעי קרובו ותימה במה היה מפסידה הא דאין אדם רואה את הנגעים כל שכן שהיתה טהורה.

וכתב בשו"ת שאלה היעב"ץ (ח"א תשובה קל"ח) ליישב קושית תוס' ע"פ דברי הרמב"ם שכתב (הלכות טומאת צרעת פרק ט' הלכה ג'), כהן שטימא את הטהור או טיהר את הטמא לא עשה כלום.

שואל היעב"ץ, מה הפשט טיהר את הטמא? משמע שהיה טמא לפני כן, הרי לפני שמגיע לכהן הוא לא טמא בכלל.

התשובה היא שמדובר שהיה ודאי בהרת, ממילא היה ודאי טמא, ולכן היה טמא בלי כהן, וכשהגיע לכהן הכהן טיהר אותו.

ובזה מיושב קושית התוס', דמרים היתה בצרעת כשלג, ונטמאת בלא כהן, ולכן אי לאו שהקב"ה פוטרה היתה מפסידה ונשארת בטומאה.

בתשובת בית יצחק דחה וכתב שיכול להיות שכוונת הרמב"ם היא שמדובר שכהן אחר כבר הגיע לטמא ואח"כ בא כהן ומטהר אותו, לכן ואמרים 'לא עשה כלום'.

וכתב מרן ראש הישיבה הגר"א זצ"ל בספרו אילת השחר (על מסכת זבחים), דלא משמע כדברי שאלת היעב"ץ, דלדבריו נמצא דהדין שנאמר דכהן שאינו בקי בשבעים ושנים מראות אינו רואה את הנגעים, לא נאמר בהרת עזה כשלג רק בשאר מראות ולא משמע כן.

ובישוב קושית תוס', כתוב בספר ביאורי חדף [של מחותני היקר רבי שמואל הלוי הוניגסברג שליט"א], "ל עפ"י מש"כ הרמב"ם דצרעת חולי הוא, ורק נגעי בתים ובגדים הן רק בישראל מאות מיוחד לא מדרך הטבע. ונמצא דיש לפעמים דמצורע שטהרו הכהן נרפא מצרעתו, מה שלולא שטמאו וטהרו כהן לפעמים היה נשאר חליו, ונמצא שהיתה מפסדת אם לא היו מטהרין אותה.

מרן החפץ חיים זצ"ל כותב בספר שמירת הלשון, שנכון שאין לנו היום צרעת אבל יש שני חלקים בצרעת, צרעת הגוף וצרעת הנפש, ולנו נשאר רק צרעת הנפש, שהנפש נעשה פגום, וחסר לנו את הכפרה ע"י צרעת הגוף, שצרעת הגוף היה מועיל לתיקון.

ולפי זה, יש ליישב קושית התוס' הנ"ל, שאין הכי נמי לא היתה מפסידה מצד הגוף, אבל הנשמה עצמה היתה מלא צרעת.

ואנו מוסיפים על החפץ חיים, אין לנו צרעת הגוף ואין לנו את הכהן המיוחד לתיקון אותנו, אבל יש לנו את מרן החפץ חיים הכהן הגדול שהוא מתקן לנו את הנפש ע"י ספר שמירת הלשון, שזה התיקון של הנפש, הקב"ה עשה עמנו חסד בדור שלנו, שכמעט בכל בית יהודי בעולם לומדים ספר שמירת הלשון, וזה תיקון גדול וחסד בשבילנו.

ה' יעזור שנחזק את עצמנו גם במצב הנוכחי, ונזכה להמשיך עם שמחת התורה ועמל התורה וכך יתקיים בנו ישועת ה' כהרף עין.

לעילוי נשמת

נשמה טהורה הנעדרה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

ה.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

בעל ה'חוט שני'

מרן הגאון רבי שמריהו יוסף נסים בן רבי נחום מאיר קרליץ זצוק"ל

נלב"ע כ"ג תשרי תש"פ

ה.נ.צ.ב.ה.

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 396 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (ה) ושאלות המצוות סיון תש"פ
ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"כ

בשבת, האם צריכים לומר את הפסוק "ואני תפילתי", או שמא יש לאומרו רק כשהוא סמוך לקריאת התורה?
תשובה: את הפסוק "ואני תפילתי" אומרים אפילו כשמתפלל ביחיד או בציבור בלי ספר תורה, אלא שאם יש קריאת התורה אומרים "ואני תפילתי" רק לאחר חצי קדיש כיון שיש עוד חצי קדיש סמוך לשמו"ע, אבל כשאין ספר תורה יש לומר את הפסוק "ואני תפילתי" מיד לאחר "ובא לציון" לפני החצי קדיש כדי לא להפסיק בין חצי קדיש לשמו"ע (משנ"ב סי' רצ"ב ס"ק ד').

לפרוס ניילון בשבת מעל ספר תורה

שאלה: אלו שקוראים בתורה בחצר משום מצב הקורונה, האם מותר לארבעה אנשים לפרוס ניילון בשבת מעל ספר התורה, כדי שלא ירטב ויפסל, או שיש בזה משום עשיית אוהל?
תשובה: אסור לעשות אוהל בשבת ויו"ט אפילו הוא ארעי, ואפילו גג, אם עושהו לשם הגנה בפני השמש או הגשם (שו"ע סי' שט"ו ס"א, משנ"ב ס"ק ב'), וכל זה אם עומד לבד על עמודים, או סמוך על קיר וכדומה, אבל מותר להחזיק בידיו בגד, טלית, לוח עץ או ניילון על מנת להגן על עצמו, כיון שאוהל המוחזק בידיו אדם אינו אוהל ("חזון איש" או"ח סי' נ"ב ס"ק ב', והוכיח כן מגמרא שבת מ"ג, וי"כ בספר "תהלה לדוד" סי' שט"ו ס"ק ט', ועי' "אבני נזר" סי' רצ"ב). ובזה מיושב מנהג העולם לפרוס טלית בשעת קריאת 'חתן בראשית' בשמחת תורה ולא חששו משום עשיית גג ("חזון איש" שם ס"ק ט'), וי"א שבשמחת תורה בלאו הכי מותר משום שאין עשיית הגג להגן כלל אלא רק משום כבוד החתן, ואין עליו שם אוהל (שו"ת "נודע ביהודה" מה"ת ארי"ח תשי"ל).

תפילה במנין או "תמימות"

שאלה: יש מקומות בחו"ל שבגלל המצב מתפללים תפילת ערבית של ליל שבעות במנין רק בזמן פלג המנחה, האם עדיף להתפלל עמהם בשעה מוקדמת או עדיף להקפיד להתפלל בלילה משום "תמימות" (עי' משנ"ב סי' נצ"ד ס"ק א'), אפילו שיהיה ביחידות?
תשובה: עדיף להקפיד על "תמימות", ולהתפלל ביחידות (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

עמידה בשעת קריאת עשרת הדברות

שאלה: בגלל המצב יש אנשים המתפללים ביחידות וגם קוראים פ' יתרו ועשרת הדברות מתוך חומש, האם עליהם לעמוד בזמן שקוראים עשרת הדברות, שהוא כעין קבלת התורה, או לא?
תשובה: בציבור נוהגים לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות ("שערי אפרים" שער ז' סל"ז, ו"סידור יעב"ץ"), אבל מי שקורא ביחידות אינו צריך לעמוד (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

סנדק גוי

שאלה: בגלל המצב עושים ברית רק עם שלושה אנשים, המוהל, האמא שהיא יהודיה, ואבי הבן שהוא גוי, והמוהל אמר שקשה לו להיות גם מוהל וגם סנדק, האם אבי הבן שהוא גוי יכול להיות סנדק?
תשובה: יניחו את הילד על גבי שולחן ושם יעשו את הברית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

דחיית ברית ביום אחד עבור חברו

שאלה: ראובן הזמין מוהל שיגיע במטוס פרטי כדי למול את בנו ביום שני שהוא יום שמיני ללידתו, והיות שאין טיסות בגלל המצב, שמעון ביקש ממנו לדחות את הברית ליום שלישי כדי שהמוהל ימול גם את בנו שזה היום השמיני ללידתו (שמעון לא יכול להקדים את הברית שהוא בתוך הזמן, אבל אולי ראובן יכול לאחר את הברית ביום אחד)?
תשובה: היות שראובן חייב למול את בנו ביום שני אין לדחות מצוות בגלל אחרים (הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועי' משנ"ב סי' תרע"א ס"ק ו').

מטפלת שלא רוצה לעבוד

שאלה: לאחר שהמצב מתחיל להירגע, יש משפחות שרוצות

לענין
מרח רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקלי"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ
לענין
נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ
לענין

המקור לבישת 'מסכה' בעת מגיפה

כשנגש אחד המקורבים לרבינו חיים קניבסקי שליט"א כשהיה לבוש במסכה, שאלו רבינו למה הוא לובש זאת, וענה שעכשיו יש 'חוק' ללבוש מסכה בגלל המגיפה. אמר רבינו שליט"א: אין זה חידוש שלהם, ה'חפץ חיים' צ"ל כבר כתב כך ב"אורח חיים". חיפשו במשנ"ב הלי חולה בשבת (סי' שכ"ח) ולא מצאו, חיפשו בהלי תענית בימים שגוזרים תענית משום דבר ועוד (סי' תקע"ו) ולא מצאו. חזרו ושאלו את הגר"ח שליט"א היכן זה כתוב ב"חפץ חיים". מיד פתח "משנה ברורה" בהלכות תשעה באב (סי' תקנ"ד סעיף ו'), "ביאור הלכה" ד"ה במקום) שכתב שמי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם, ח"ו, כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער ומעט עשב מיאטע.

בעל ברית במנין מרפסות

שאלה: בגלל המצב יש מקומות שעדיין מתפללים במנין במרפסות, ואחד מהמתפללים הוא בעל ברית או סנדק, האם גם שאר המתפללים לא אומרים תחנון?
תשובה: כל מי שמתפלל במנין של בעלי ברית לא אומר תחנון (עי' משנ"ב סי' קל"א ס"ק כ"ב, ושעה"צ ס"ק כ"א) וכיון שלענין צירוף נחשבים כל המתפללים במרפסות למנין אחד, גם לענין אמירת תחנון כולם לא אומרים תחנון (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

תחנון בירושלים בלי ספר תורה

שאלה: המתפללים בירושלים בחצרות בגלל המצב ואין להם ספר תורה, האם יש לומר תחנון בלי נפילה, וכמש"כ הרמ"א (סי' קל"א סעיף ב')?
תשובה: הטעם שאין נופלים אפיים בלי ספר תורה הוא משום שכתוב בפסוק: "ויפול על פניו לפני ד" (משנ"ב ס"ק מ"א), והיות שכל ירושלים נקראת "לפני ד", נוהגים שם ליפול אפילו בלי ספר תורה (ספר "ארץ ישראל" פרק א' סעיף ט' להגר"מ טיקוצינסקי זצ"ל), ולכן אפילו אדם זר שמגיע לירושלים ינהג כך, ואין זה נחשב שינוי מנהג (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג תשי"ק כ"ט), והמנהג היום בכל ירושלים אפילו שלא בתוך החומות ליפול, אבל המדקדקים נוהגים מחוץ לחומות לומר תחנון בלי נפילה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל מובא במשנ"ב מהדורות "דרשו" ב"ביאורים ומוספים" שם).

תפילה בבית כנסת או בחצר

שאלה: האם ראוי לחזור ולהתפלל בבית הכנסת גם אם עי"ז יהיו כמה זקנים שיתפללו בלי מנין כי אינם יכולים עדיין לחזור, או עדיף להתפלל בחצר יחד אתם?
תשובה: עדיף להמשיך ולהתפלל בחצר כדי לאפשר לזקנים שגם הם יתפללו במנין (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת "שהחיינו" בכניסה מחדש לבית הכנסת

שאלה: בימים אלו עומדים לחזור ולהתפלל בבית הכנסת לאחר הפסקה של יותר מחודשיים בגלל הקורונה, ויש שמחה גדולה מאוד, האם יש לברך ברכת "שהחיינו" בשעת התפילה הראשונה בבית הכנסת?
תשובה: לא שמענו שמברכים על מצב כזה (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ובכל זאת מי שמרגיש שמחה גדולה יכול לברך שם על פרי חדש ולכוון גם על הכניסה המחודשת לבית הכנסת.

אמירת "ואני תפילתי" כשאין קריאת התורה

שאלה: המתפללים בחצר בימים אלו ואין להם ספר תורה במנחה

הליכה אין זו אלא סתירה כלאחר יד ("חוט שני" ח"ב פ' ל"ו סו"ס"ק ט"ו).

חימומו הרבה לחם בטוסטר חלבי

◀ **שאלה:** חימומו הרבה לחם בטוסטר שיש לו דין חלבי, האם מותר לאכול את הלחם, או שמא היות שמבואר בשו"ע (וי"ד סי' צ"ז) שאם עושים הרבה לחם בשרי או חלבי אסור לאוכלו כלל משום גזירה, גם לחמים אלו אסור לאוכלם?

תשובה: מה שאסרו חז"ל לעשות לחם חלבי או בשרי, היינו כשלש בצק עם חלב או בשר ואופה אותם, ואפילו בדיעבד אסור לאכלם, אבל אם אפו לחם פרווה ורק אח"כ מרחו או הדביקו עליו בשר או חלב, אין זו גזירת חז"ל ולא נאסר, ולכן גם כאן מאחר שהיו אפויים ורק חימומו אותם לא נאסר, וגם כאן מאחר שהיו אפויים ורק חימומו אותם לא נאסר, ויש לו לסמן בצורה ברורה על השקית שזה לחם חלבי.

חיוב טבילה של רשת למנגל, רשת למים, ופיתוחן שימורים

◀ **שאלה:** האם יש לטבול במקוה את רשת המנגל שמניחים עליה את הבשר, וכן הרשת שמכניסים לקומקום מים כדי שאבן הסיד תדבק עליה, וכמו כן פיתוחן של קופסת שימורים?

תשובה:

א. רשת המנגל צוללים עליה את הבשר, היות שהבשר נוגע בו יש חיוב טבילה בברכה.

ב. רשת שמכניסים לקומקום המים, היות שאינו עושה שום תיקון במים רק תיקון לצורך הכלי עצמו, שהאבן תדבק ברשת ולא בקומקום, אינה צריכה טבילה (ספר "טבילה כלים" לידיו הגר"צ בה"צ ז"ל).

ג. פיתוחן של קופסאות שימורים אינו צריך טבילה הגם שנוגע באוכל (אם הקופסה מלאה), כיון שהוא משמש את הכלי ולא לצורך האוכל כלל.

שם הויה הכתובה על כוס

◀ **שאלה:** קיבל במתנה כוס שמדפס עליה פסוק עם שם הויה, האם מותר להשתמש בה?

תשובה: יש סוברים שכל הכוס נעשית קודש ואסור להשתמש בה, אבל הרבה חולקים שעיקר האיסור הוא משום ביזיון השם. ולכן יש לכוון על מקום כתיבת השם גימטריה של זהב או של משי וכד', ואז יהיה מותר לשתות ממנה ("פתחי תשובה" וי"ד סי' רע"ז ס"ק כ"ה בשם שו"ת "פנים מאירות").

קובע מזוזה לחברו שלא מדעתו

◀ **שאלה:** הקובע מזוזה בבית חברו שלא מדעתו, האם יכול לברך עליה ברכת המצוות?

יסוד השאלה הוא, שבכל מקום שממנה שלח לעשות מצוה, בודאי השליח מברך כיון שהוא עושה את פעולת המצוה, וקיום המצוה מתייחס למשלח, משא"כ בזה הרי לא עשהו שלח כלל, א"כ שמא אין לו שליחות כלל, ולא יכול לברך.

תשובה: כיון שמזכר את חברו במזוזה נחא לבעה"ב מה שמרוויח מחיר המזוזה אף שמפסיד הקביעות, וכיון שניחא ליה ה"ז כשלוחו, וכעין שמצינו בתורם משלו על חברו שנפסק בשו"ע (וי"ד סי' של"א) שאין צריך דעתו משום מסתמא נחא ליה, והר"ז כשלוחו (שו"ת "הר צבי" או"ח סי' י"ג, וספר "דעת קדושים" וי"ד סי' רפ"ט ס"ק ה', והגר"ח קניבסקי שליט"א בספר "נחל איתן" סי' י"ב סעיף ה' אות א').

טובל כלי שלא מדעת חברו

◀ וכעין זה המטביל כלי של אחר בלא ידיעתו עלתה לו הטבילה, ואם יודע שבעל הכלי מרוצה יכול אף לברך (ספר "טבילה כלים" פרק ח' סעיף ד'), ויש בזה חידוש אף שאינו מהני לבעלים בממון בכל זאת יש נחא ליה.

ובהערות (ס) מביא בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א ראייה שיכול לברך ממש"כ ה"ביאור הלכה" (סי' תקכ"ז ד"ה מצוה על כל גדול), דאף אם כבר עשה עירוב תבשילין לעצמו יכול לערב לחברו מדיון זכין לאדם שלא בפניו, ומסתפק שם אם יכול לברך, דאולי חברו לא צריך את העירוב והווה ברכה לבטלה, אבל אם בודאי יצטרך לעירוב יכול לברך, עיי' שם.

אחריות בנזקי שכנים

◀ **שאלה:** ראובן הגר בקומה השלישית נתן רשות לשמעון מהקומה הראשונה לצאת ולבנות מרפסת. לאחר הבניה התברר שיש צינור השייך לראובן המטפס על המרפסת ומפריע לשמעון (לפני הבניה היה מטפס על העשבים שבחצר ולא הפריע לאף שכן), עלות הזזתו גבוהה מאוד, מי אמור לשלם עבור כך?

תשובה: מסתבר שכאשר ראובן נתן רשות לשמעון לבנות ולהוציא מרפסת, היה על דעת שלא מפריעו, אבל עכשיו היות שבגלל הבניה צריך לעשות תיקון בצינור על דעת כן לא היה ראובן מסכים, ולכן שמעון צריך לשלם עבור התיקון.

לשלוח את הילדים למטפלת, אך המטפלת טוענת שלא שווה לה לעבוד עבור מספר מועט של ילדים מכיון שרוב המשפחות עדיין לא שולחות את הילדים, האם צריך להמשיך לשלם לה (בערך חצי מהשכר), כפי שפסקו הרבנים על זמן המגיפה?

תשובה: אם הורי הילד רוצים מצדם לשלוח את הילד, והסיבה שהם לא שולחים היא בגלל שלמטפלת לא שווה לעבוד, ככה"ג לא חייבים להמשיך ולשלם.

שאלות המצוות

החלפת חוטי ציצית

◀ **שאלה:** הלוש ציצית כשרה ומחליף את החוטים למהודרים יותר, האם צריך לברך פעם שניה?

תשובה:

א. אם פושט טלית או טלית קטן ומחליף, או שנפסלה הציצית ומחליפם, צריך לברך שוב (משנ"ב סי' י"ט ס"ק ג').

ב. אם הציצית לא היתה פסולה אלא רוצה להחליף החוטים למהודרים יותר, יש להסתפק אם לברך עליו, הגם שפשוט ע"מ ללבוש, היות שנפסלה בינתיים ("ביאור הלכה" סי' כ"ה סעיף י"ב ד"ה מהדק, "אשל אברהם בוטשאש" מה"ת סו"ס י').

לכרוך הציצית עם כמה חוטים

◀ **שאלה:** החושש שאם יכרוך את כל הכריכות עם ה'שמש' יתקצר משאר החוטים, מה עליו לעשות?

תשובה: אם חושש שאין לו חוט אחד ארוך לכרוך כל הכריכות, יכול לכרוך קצת הכריכות בחוט אחד, וקצת כריכות מחוט אחר, וכמו שמצינו בזמן שהיה תכלת, שעשו קצת כריכות מהתכלת וקצת מהלבן (משנ"ב סי' י"א ס"ק כ"ב), ובכל זאת לכתחילה עדיף לכרוך את כל החוטים עם חוט ה'שמש' בלבד ("ספר חסידים החדש" סי' תרמ"ג).

חלוק מגבת

◀ **שאלה:** מי שמגב את עצמו בחלוק מגבת, האם יש בזה חשש משום 'קשה לשכחה', שמגב בגדיו (כמבואר במשנ"ב סי' קנ"ח ס"ק מ"ה)?

תשובה: כיון שזה מיועד לניגוב מותר להשתמש בו לכתחילה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

בירך "על פירותיה" על פרי מחו"ל

◀ **שאלה:** אכל פירות משבעת המינים שהגיעו מחו"ל וסיים את הברכה "על הארץ ועל פירותיה", במקום "על הפירות", מה הדין?

תשובה: לכתחילה יש לברך "על הפירות" אבל בדיעבד אפילו אם אמר "על פירותיה" על פירות מחו"ל, יצא (עיי' משנ"ב סי' ר"ח ס"ק נ"ד בשם ה"אליה רבה", וספר "פסקי תשובות" שם ס"ק ט"ו).

תפילת השל"ה בשבת

◀ **שאלה:** השנה (תש"פ) שחל ערב ראש חודש סיון בשבת, האם מותר לומר תפילת השל"ה בשבת?

תשובה: כיון שכולה רוחניות, אפשר לכתחילה לאומרה בשבת (הגר"ח קניבסקי שליט"א), גם לפני כאחת עשרה שנים חל ערב ר"ח סיון בשבת והורה הגר"ש אלישיב זצ"ל לאלו שהיו ליד הקבר השל"ה שיכולים להתפלל את התפילה עם כל השמות.

מחיקת אותיות שעל כף ידו בשבת, או שם קודש בימי החול

◀ **שאלה:** אם יש אותיות הכתובות על ידו בשבת ואסור למוחקם, וכן אם יש שם קודש כתוב על ידו ביום חול שלא יכול למוחקו, האם הכתב חוצץ לנטילת ידים, ואיך יטול ידיו באופן שלא ימוחק את הכתוב?

תשובה:

א. אם הם על מיעוט ידו, ואינו מקפיד, אינו חוצץ ויזהר ליטול מרביעית ולא לנגב, כי הניגוב גורם למחיקה, או שינגב בנחת ולא בשפשוף המגבת על גבי הכתוב.

ב. ואם הם על רוב אצבעותיו או על מיעוט אך מקפיד על זה, יכרוך ידיו במפה (עיי' שו"ע סי' קס"ג סעיף א').

ג. אם האותיות כתובות על חלק ידו למעלה מהאצבעות, יכול ליטול ידיו עד סוף אצבעותיו, ולסמוך על הפוסקים (שו"ע סי' קס"א סעיף ב') שסוברים שדי בזה (שו"ת "שבט הלוי" ח"א תשי"ד ס"ק ב', וספר "פסקי תשובות" סי' קס"א ס"ק ז').

הסרת גומי מעל קליעת שערות

◀ **שאלה:** האם מותר בשבת להוריד את הגומי מעל הצמה (קליעת שערות) היות שזה מפריע, ועי"ז אולי הצמה תיסתר ותיפתח?

תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ש"ג סעיף כ"ו) שאסור לקלוע שערות בשבת ולא להתיר את קליעתה, עיי' שם. והטעם שדומה לבונה וסותר (משנ"ב סי' פ"ג).

ולפי"ז להוריד את הגומי ולסותר ולפתוח את הצמה אסור, אבל אם רק מורידים את הגומי המחזיק את קליעת השיער, אם היא לא תיפתח מיד אין זה נחשב סתירה, ומותר, ומה שנסתרת אח"כ מעצמה ע"י

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

הג השבועות ופרשת נשא תש"פ

גליון 36

בענין אם מי שעירב עירוב תבשילין ונאבד עירובו או שעירב על מה שאי אפשר לערב אם סומך על עירוב של גדול העיר

מכל מקום לא עבדי בזה את ברכתם לבטלה שהרי שפיר התיר עירובם את ההכנה מיו"ט לשבת עד שנאבד העירוב ומה שסומכים על עירוב גדול העיר אינו מבטל למפרע את עירובם שלהם.

יבואר שיתכן שיהא לאדם כמה עירובי חצירות אלא שאינו יכול לברך אלא על עירוב הראשון שעשה

ואע"פ שיש להם עירוב ורוצים בו ומתיר להם ההכנה מיו"ט לשבת ואין יסמכו על עירוב של גדול העיר, נראה פשוט שכל אחד יכול לעשות כמה עירובי תבשילין שהרי אם הניח עירוב בערב יו"ט שחריית ואחר כך הוסיף עוד תבשיל לשבת ואמר שיהא לעירוב תבשילין הרי גם הוא מהני לעירוב ויכול להוסיף בעירוב כמה וכמה, ואפשר שאם עירב בתבשיל שאינו נאה יכול לאחר כך להוסיף תבשיל נאה משום חבוב מצוה וכל מה שמוסיף להניח לשבת בשביל ההיתר של העירוב הרי הוא בכלל מצוות העירוב, והכי נמי גם אם עשו עירובם בשחריית יכולים לסמוך על עירוב של גדול העיר שעשה העירוב אחריהם.

אבל אם גדול העיר עשה העירוב בערב יו"ט שחריית וזיכה עבור כל בני העיר, ואחר כך עשה אחד מבני העיר עירובו ויברך עליו ונאבד עירובו אחר שכבר סמך על עירובו והכין מיו"ט לשבת ונמצא שלא היה ברכתו שביד לבטלה שהרי הוועיל עירובו, ואחר שנאבד העירוב וסמך על עירוב של גדול העיר הרי מברר שבשעה שעשה את עירובו לא היה צריך לו משום שכבר יש לו עירוב של גדול העיר ונמצא דברכתו נעשית לבטלה וכמשנ"ת לעיל וצ"ע.

יבואר דבמאירי משמע שגם אם כבר זיכה לו גדול העיר את עירובו מצוה עליו לעשות עירוב בעצמו אע"פ שיש לו את עירוב של גדול העיר

והנה במאירי בבית הבחירה בביצה (דף ט"ז) כתב וז"ל 'מי שלא הניח עירובי תבשילין וגלה בדעתו ובדבריו שאין כוונתו לצאת בשל אחרים אסור לבשל שאין אדם זוכה בעל כרחו, ומ"מ אומר אני על מי שהניח ונאכל או נאבד קודם שיתחיל לבשל שסומך על אחרים ומותר לו לבשל שאין בהנחתו גילוי הדעת בכך, אלא שרוצה לקיים מצוה' עכ"ל, וכ"כ בחידושי שם וז"ל 'ומי שהניח עירובו ונאבד אע"פ שמכיון שהניח גלה דעתו שאינו רוצה לצאת בשל אחרים אומר אני שרשאי לסמוך בשל אחרים שאין בהנחתו גילוי דעת שלא יהא רוצה לצאת בשל אחרים אלא שהוא מניח לקיים המצוה ואם יועיל יועיל ואם נאבד דעתו לסמוך בשל אחרים' עכ"ל.

ונראה שגם אחר שעשה גדול העיר עירוב יכול לעשות עירוב לעצמו גם אם יש לו את עירובו של גדול העיר ואינו צריך לכוון שאינו רוצה בעירוב של גדול העיר כדי שיוכל לעשות עירוב אלא גם אם עשו עבורו עירוב יכול לעשות העירוב בעצמו ולברך עליו, והיינו טעמא משום שמצוה על כל אדם לעשות עירוב בעצמו ולא לסמוך על של חבירו, ולהכי גם שעשה חבירו עבורו עירוב מכל מקום כל שיוכל לעשות העירוב בעצמו מצוה עליו לעשות בעצמו, וזה מש"כ המאירי שאין בהנחתו גילוי דעת שלא יהא רוצה לצאת בשל אחרים אלא שהוא מניח לקיים המצוה ואם יועיל יועיל ואם נאבד דעתו לסמוך בשל אחרים' עכ"ל, והיינו שבהנחתו אינו צריך לבטל הנחת גדול העיר עבורו אלא שמצוה להניח בעצמו עירוב תבשילין ואם יאבד יסמוך על של גדול העיר.

ולפ"ז גם כשסומך על עירוב של גדול העיר יכול לערב בעצמו ולהכי כשנאבד עירובו סומך על עירוב של גדול העיר משום שיש לו גם את עירובו של גדול העיר, ואע"פ כן יכול לברך על של עצמו משום שמצוה לעשות בעצמו עירוב תבשילין.

ולפ"ז אין צריך להגיע לבחירה שאם נאבד העירוב מתברר שסמך על עירוב של גדול העיר ובדברנו יש ברירה וכמש"כ בשלמי תודה בשם מרן בעל אילת השחר וצ"ל, אלא אפשר לומר שגם אם יש לו את עירובו של גדול העיר יכול לעשות עירוב בעצמו למצוה ויש לו שני עירובין גם את שלו וגם את של גדול העיר ואינו חסר כלום.

הנה בבית יוסף (סימן תקכ"ז) כתב בשם הכל בו וז"ל 'התירו בעלי הוראה לסמוך על עירוב אפילו מי שהניח עירוב ואבד ואף על פי שגילה דעתו כשהניח עירובו שאין בלבו לסמוך על עירוב חבירו, אם יאבד עירובו ואין בעירובו שהניח גילוי דעת' ע"כ, וכן פסק בשו"ע שם (ס"ז) וע"ש במ"ב (סקנ"ג).

ויש לעיין במה שכתב הכל בו שאין גילוי דעת במה שהניח העירוב שאין בלבו לסמוך על עירוב חבירו, דלכא' כוונתו שאם נאבד העירוב הרי מתברר שעירובו לא הוועיל לו ולהכי אמרין שאלו ידע שיאבד עירובו היה רוצה לסמוך על עירוב של גדול העיר, ולכאורה הא מילתא תליא בדין ברירה שהרי בשעת הנחת העירוב אכתי אינו מבורר אם רוצה בעירובו שלו או שרוצה בשל חבירו ורק אחר שנאבד עירובו או שנתקלקל העירוב מתברר שרוצה בעירוב חבירו והרי זה תליא בדין ברירה, ואי לא אמרין ברירה לא מהני האי עירוב להתירו לבשל מיו"ט לשבת, וראיתי בספר שלמי תודה על 'הג השבועות ויום טוב' שכתב בשם מרן בעל אילת השחר וצ"ל דכיון שעירוב תבשילין אינו אלא מדרבנן סמכינן אברירה ומהני עירובו.

יבואר אם כשהניח עירובו בידך על מצוות עירוב ואחר כך נאבד וסומך על עירוב חבירו הרי נעשית ברכתו שבידך לבטלה

ולכאורה יש לעיין בזה דהרי כשמניח עירוב תבשילין הרי מברך עליו על מצוות עירוב, וע"כ לא סמך על עירוב של גדול העיר שהרי אם סמך עליו הרי יש לו עירוב ואינו מחוייב להניח עירוב תבשילין ואין יברך על מצוות עירוב, אלא ע"כ בשעת הנחת העירוב היה בדעתו שלא לסמוך על עירוב של גדול העיר, אלא שכשנאבד עירובו או נתקלקל אמדינן לדעתיה שהיה רוצה בעירובו של חבירו וא"כ הרי מתברר שהנחת עירובו היה ללא צורך והרי מתברר שברכתו היה לבטלה.

ואין לומר שהרי בלא"ה ברכתו לבטלה שהרי נאבד עירובו ואינו בעולם ונמצא שעירובו לא התיר לו לבשלו מיום טוב לשבת וא"כ בלא"ה הרי ברכתו לבטלה גם אם לא יסמוך על עירוב של גדול העיר.

אכן זה אינו שהרי יתכן שהעירוב כבר התיר לו לבשל מיום טוב לשבת ובאמצע יום טוב נאבד עירובו שעד עתה היה העירוב מותר לבשל מיום טוב לשבת ולא היה ברכתו לבטלה שהרי הוועיל לו עירובו להתירו להכין מיו"ט לשבת, אלא דמעתה שנאבד עירובו אינו יכול לסמוך על עירובו שלו, ולכן צריך לסמוך על של גדול העיר, ובזה שמברר שרוצה בשל גדול העיר הרי מברר שברכתו על מצוות עירוב היה לבטלה שהרי בשעת הנחת עירובו היה לו כבר עירוב של גדול העיר.

יבואר האם בשביל שמחת יו"ט מותר לגרום שתהא ברכתו לבטלה

וא"כ תמיה לי טובא איך שרי ליה לסמוך על עירוב גדול העיר ולעשות שתהא ברכתו לבטלה שהרי אם סמך על עירוב של חבירו הרי בשעת הנחת העירוב היה לו עירוב כבר ואי אפשר לו לערב על של עצמו ולברך עליו אם יש לו עירוב, ואין תנאי לו לעשות את ברכתו לבטלה כדי שיוכל לבשל מיום טוב לשבת, האם מצוות עונג שבת מתרת לעשות את ברכתו לבטלה.

ועוד שהרי אינו מבטל מצוות עונג שבת מנייה שהרי יכול להקנות קמחו לאחרים ויבשלו עבורו, או שיבשלו לו פת אחת וקדירה אחת וצולין לו דג קטן לצורך שבת כדאיתא בגמ' (ביצה דף כ"ב) ולמה יגרום לעצמו ברכה לבטלה, כדי לשייכל לבשל בעצמו מקמחו שלו, וצ"ע.

והנה אם הגדול העיר היה עושה עירובו עבור העיר אחר שכל העיר עשו עירובם הרי כשעשו אנשי העיר את עירובם היה עירובם מתיר את הבישול מיו"ט לשבת, ואע"פ שאחר כך עשה גדול העיר את עירובו עבורם לא חשיב ברכתם לבטלה שהרי בשעה שעשו עירובם אכתי לא היה להם עירוב ונתחייבו במצוות עירוב ושפיר מצי לברך עליהו, ואע"פ שלאחר שנאבד עירובם רוצים לסמוך על עירוב של גדול העיר,

יבואר אם עירב בדבר שאין מערבין בו כמו על דג מליח אם יכול לסמוך על גדול העיר

ובספר שלמי תודה (יו"ט סימן ל"ו) הביא בשם ספר בית דוד שהובא בברכי יוסף (סימן תקכ"ז סי"א) וז"ל 'ראה דאותו שעירב בדג מליח שלפי האמת אינו עירוב, אין לו תקנה בשיסמוך על מי שעירב דכיון שעירב לעצמו מאתמול גלי דעתיה דלא ניהא ליה לזכות בעירובי של אחר וכיון דלא בעי לזכות אין האחר יכול להיות מזכה לו בעל כרחו, ואע"ג דהשתא רוצה הוא לזכות אינו מועיל לו דעיקר הזכיה היא באותה שעה שהאחר מניח העירוב ומזכה לו ע"י אחר שהוא מגביה העירוב וזוכה בו בעד אחרים וכיון שבאותה שעה לא רצה זה לזכות אין יכול לזכות עכשיו דבמה יזכה עכשיו.

ושוב מצאתי ראייה דאין לו תקנה בשיסמוך על חבירו כיון דגלי דעתיה דלא ניהא ליה לזכות בעירוב של אחר ממה שכתב הכלבו (סי' נ"ט) וז"ל 'והתירו בעלי הוראה לסמוך על עירוב אפי' מי שהניח עירוב ואבד ואעפ"י שיש לומר שגלה דעתו כשהניח עירובו שאין בלבו לסמוך רק על עירוב עצמו שהניח מ"מ יש לדעת שכל אדם דעתו לסמוך על עירוב חבירו אם יאבד עירובו ואין בעירובו שהניח גילוי הדעת' ע"כ, הרי

3

בענין הניח עירוב ויצא חוץ לתחום האם עירוב עולה לו

אמרין בגמ' (ביצה דף ט"ו): 'מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי, ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת, ופרש"י 'ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזכרן' עכ"ל, וכתב הרמ"א (סי' תקכ"ז ס"ה) דאפילו אם זה שעומד חוץ לתחום הניח עירוב תחומין ויכול לבא לכאן מ"מ מן הסתם אין דעתו של מניח להקנות אלא למי שהוא בעירו או בתוך התחום אא"כ התנה עליו המניח בהדיא, וכ' המ"ב (ס"ק כ"ט) דמ"מ אפי' אם נתכוון עליו לא מהני אם לא הניח עירוב תחומין, שהרי אינו יכול לבוא וליקח עירובו.

וכן מבואר בב"י דהא דמהני דעתו של מניח להעמיד חוץ לתחום אינו אלא למי שיכול לבוא על ידי עירובי תחומין אבל אם אינו יכול לבוא ליקח עירובו לא הוי עירוב תבשילין לדידיה שהרי אינו יכול לאכול התבשיל בשבת ואין לו עירוב כדי להתיר ההכנה מיום טוב לשבת.

ויש לעיין אמאי לא אמרין שיכול להביא עירובו על ידי עכו"ם שאמירה לעכו"ם באיסור שבות מותר לצורך מצוה והכי נמי מותר לומר לעכו"ם להביא עירובו למקום שנמצא ועל ידי זה יוכל לבשל מיום טוב לשבת והוא חשיב צורך מצוה.

ואפשר דמאחר שתבשיל אחד ודג קטן מותר לעשות בלא עירוב תבשילין אלא שעל ידי עירוב יכול לעשות עוד תבשילין לשבת לא חשיב צורך מצוה להתיר השבות על ידי עכו"ם, וצ"ע.

יבואר שמה שאפשר להביאו על ידי עכו"ם לא חשיב שיש לו עירוב שיכול ליהנות ממנו

והעירני ש"ב הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שבעירוב תחומין המניח עירובו במקום שאינו יכול להגיע אליו אלא על ידי עשיית שבות הרי עירובו עירוב, וכמו המניח עירובו בכרמלית ונתכוון לשבות ברה"י עירובו עירוב שמאחר שלא גזרו על השבות בבהש"מ במקום מצוה יכול להגיע לעירובו בבהש"מ ולאכלו ולהכי עירובו עירוב, אבל אם הניח עירובו ברה"ר ונתכוון לשבות ברה"י אינו עירובו עירוב משום שאינו יכול להגיע לעירובו ולאכלו, ולכאורה אמאי אינו עירובו עירוב הרי יכול לומר לעכו"ם להביא לו עירובו בבין השמשות שהרי הותר אמירה לעכו"ם באיסור דאורייתא בבין השמשות במקום מצוה.

ואפשר דרק בעירוב תחומין לא מהני מה שהעכו"ם יכול להביאו אצלו דמאן יימר דמזדמין ליה עכו"ם בשעת בהש"מ, דבשלמא אם יכול בעצמו לקחת עירובו על ידי עשיית שבות בבין השמשות שפיר הוי עירוב אבל שיוזמן לו עכו"ם אפשר דלא יא לא עכו"ם באותו שעה והרי הוא ועירובו במקום אחר, אבל בעירוב תבשילין הרי יכול העכו"ם להביאו להעירוב כל היום טוב ובהו אפשר דחשיב שיש לו עירוב שיכול לאכלו בשבת, וצ"ע.

יבואר שיטת הר"ן דלא מהני עירוב תבשילין על מי שדר חוץ לתחום משום שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם

והנה הר"ן כתב בביאור הא דמהני עירוב גדול העיר עד תחום שבת דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומה אבל טפי מהכי אפשר דאפילו בשפירש ומתנה לא מהני שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם' עכ"ל, והובא דבריו בב"י (סימן תקכ"ז),

3

שלא התייר במאבד עירובו אלא משום שמעיקרא הוי דעתו בכך לסמוך על חבירו אם יאבד שלו הא לאו הכי לא וא"כ יש לומר דוקא אם יאבד מסיק אדעתיה בשעת העירוב ורוצה לסמוך משום דאבדה הוא דבר שעולה על דעת האדם, אבל שיהיה עירובו פסול אינו עולה על דעת האדם שאם היה עולה על דעתו אפי' ספק ספיקא לא היה עושה עירוב זה וא"כ הוא דבר נמנע שיחשוב בשעת עירובו שאם לא יועיל מן הדין עירוב זה שישמוך על אחר, לכך נראה שאין לו תקנה לסמוך אלא לערב בתנאי ביו"ט ראשון ואם נודע לו ביום ב' או ביו"ט של ר"ה אין לו תקנה' עכ"ל.

ולמשנ"ת שגם אם יש לו עירוב של גדול העיר מכל מקום יכול לערב בעצמו ולברך עליו שמצוה עליו שיהא לו עירוב בעצמו אע"פ שלא בטל עירוב של גדול העיר לדידיה, א"כ גם אם נתברר שעירב על מה שאי אפשר לערב מכל מקום גם כשעירב אינו מבטל ברצונו שאינו רוצה את עירובו של גדול העיר וצ"ע.

אמנם בספר בית דוד נתבאר כמו שכתב בספר שלמי תודה בשם בעל אילת השחר שכשנאבד עירובו הרי הוא מברר בדעתו למפרע שרצה לסמוך על עירובו של גדול העיר ואי לא נאבד עירובו אין עירוב גדול העיר עולה לו, ולעיל נתבאר דלדברינו אי"צ לבוא לדין בריה וצ"ע.

3

בענין הניח עירוב ויצא חוץ לתחום האם עירוב עולה לו

ולדבריו לא מהני תנאי להניח עירוב תבשילין למי שנמצא חוץ לתחום וגם לא מהני שהעכו"ם יביאנו שאין העירוב מהני אלא למי שנמצא בתחומו'.

אבל הרמ"א לא הביא דברי הר"ן, וכן המ"ב (סימן תקכ"ז ס"ח) לא הביא שיטת הר"ן בזה, ולדבריהם נראה שאם היה דעת מניח על מי שאינו בתחומו ויכול לבוא על ידי עירוב תחומין שפיר מהני עירובו לה.

יבואר אמאי לא מהני עירוב חוץ לתחום משום שראוי לאחרים

והנה לכאורה אמאי לא מהני גם אם עירובו מחוץ לתחום משום שהוא ראוי לאלו שבמקום העירוב וכיון שראוי לאחר מהני העירוב גם לדידיה וכמו שמצאנו לגבי עירובי תחומין שמערבין לגזיר בין ולישראל בתרומה משום שראוי לאחרים הכי נמי נימא שכל שראוי לאחרים מהני עירובו.

ואע"פ שמסבירא קשה להבין אמאי מהני אם ראוי לאחרים הרי העירוב תבשילין מתיר ההכנה מיו"ט לשבת משום שכבר התחיל להכין את סעודתו לשבת מערב יום טוב וכשאנו ראוי לו הרי לא התחיל להכין את סעודתו לשבת, מכל מקום הרי כתב בספר כל בו (סימן נ"ט) וז"ל 'ומערבין בכל אוכל שהוא מותר באכילה ואף על פי שאסור לזה שמערבין לו כגון לגזיר בין ולישראל תרומה ולגדול ביום הכפורים שהוא חייב בתענית ואסור לאכול' עכ"ל, ומבואר דס"ל דמהני העירוב לדידיה אע"פ שאינו ראוי לו לאכילה כיון דראוי לאחרים סגי בהכי.

והעירוני בני הרב הגאון ר' בן ציון קופשיץ שליט"א דאפשר דלא מהני מה שראוי לאחרים אלא א"כ יכול לתת מתבשיל זה לאחרים דהיינו לארח אורחים כהנים בביתו ולתת להם תרומה, אבל אם אינו יכול גם לארח בביתו אלא שיכולים לאכלו במקום אחר לא סגי בהכי.

יבואר אם עירב ביתו ויצא למקום אחר אם יכול לסמוך על עירובו שבביתו

והנה בספר שלמי תודה (סימן ל"ח) נסתפק אי מהני לזכות העירוב לאחרים במתנה על מנת להחזיר דלכאורה לא מהני שהרי אין בידו תבשיל לשבת שיכול לאכלו, וכתב בשם ספר מזווקק שבעתים כת"י פ"ו מהל' שביתת יו"ט בשם הרב בעל השלמן ז"ל 'דהקנות העירוב מערב יו"ט לכל בני עירו ואף הויכא דמקנה במתנה ע"מ להחזיר דמעיקרא יהיב פת העירוב לכל בני עירו ואח"כ אכיל ליה איהו' ע"כ, וכתב בספר שלמי תודה לבאר דבריהם דמהני משום שהרי הכל בו כתב דמהני עירוב תבשילין אי חזי לאחרים אע"פ שהוא אינו יכול לאכלו ולכן מהני עירוב תבשילין בפסח גם במצות מכונה למי שאינו אוכלו שראוי לאחרים או במצוה שרויה שאינו ראוי לו וחזי לאחרים, והכי נמי כיון דחזי להמניח העירוב אע"פ שאינו ראוי למי שהניחו עבורו משום שצריך להחזיר שפיר דמי.

1 ובשפת אמת כתב דנראה מדבריו שבאמת היה מהני עירובו גם כעירובו חוץ לתחום אבל אינו בדין שיערב על כל העולם כולו ומבואר דלא בעינן שיהא עירובו ברשותו וכתב וז"ל וכן נראה מסבירא דמה בכך שהוא א"י לבוא עתה מ"מ הוי כהניח הוא בעצמו ע"ת בעיו"ט ואח"כ הלך לו דלא מצוין שיהי' אסור לבשל במקום אחר כשאין עירוב תבשילין שלו במקום זה אבל הרשב"א בעוב"ק וכן בשו"ע כתבו דדוקא למי שהוא ראוי לבוא לכאן שהניח עירוב תחומין לדיד' מהני במפרש שמניח בעבורם אבל בלא"ה לא מהני וצ"ע לפ"י במי שהניח עירוב תבשילין והלך למקום אחר מה דינו, עכ"ל.

אמנם אי נימא דלא מהני מה שחזי לאחרני אלא משום שיכול לארח האורחים בביתו וחשיב כהכין לעצמו א"כ בניתן לו מנת להחזיר לא סגי בהכי שהרי אינו יכול לארח אורחים בביתו ולתת בפניהם העירוב, וצ"ע.

ולפ"ז היה נראה שמה שהעירו רבים וכבר העיר כן בספר שלמי תודה יו"ט (סימן ל"ו) ובספר שבט הלוי (חלק ח' סימן קכ"ב) במי שעושה עירובי תבשילין במקום מגוריו ואחר כך נוסע הוא לבדו לעיר אחרת ובני ביתו נשארים כאן כמו דשכית בחג השבועות שהחסידים נוסעים לרבותיהם, ולבני ביתו ודאי דמהני העירוב, אבל לדידיה כיון שהוא בעיר אחרת ואינו יכול לאכול ממנו בשבת משום שהוא מחוץ לתחום א"כ לכאורה אינו יוצא בעירוב זה ואינו יכול לעשות מלאכה מיו"ט לשבת על סמך העירוב שבמקום דירתו וכדאמרין גבי גדול העיר, דדוקא מי שהוא בתחום העיר יוצא בו אבל מי שהוא חוץ לתחום ולא הניח עירובי תחומין אפילו אם המערב יתנה עליו בפירוש נמי לא מהני כיון שאינו יכול להגיע לכאן.

אבל למשנ"ת נראה דכל שראוי למשפחתו במקומם הרי עירובו ראוי לאחרים שהם אורחיו שהכין עבורם העירוב וזוהו בוודאי מהני לשיטת הכל בו, כי קא קמבעיא לן אמאי לא מהני מה שגדול העיר עירב עבורו חוץ לתחום הרי ראוי העירוב לאחרני,

ג

בענין קריאת שיר השירים בברכה בעשרה שרואין אלו את אלו

וצריך לומר כמשנ"ת שראוי לאחרני מהני רק כשהוא יכול לתת לאחרני אבל כשאינו יכול לתת לאחרני אפשר דלא מהני מה דראוי לאחרני, וצ"ע.

יבואר דגם בעירובי תחומין לא מהני בנתגלגל חוץ לתחומו ואפי' הכי מהני בחזי לאחרני

ושמעתי מש"ב הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שהרי גם המנהי עירוב תחומין ונתגלגל עירובו לחוץ לתחום אין עירובו עירוב שהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והרי העירוב חזי לאחרני והרי מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה, וע"כ צריך לומר שאם נתגלגל עירובו לחוץ למקום עירובו הרי אין העירוב בידו וברשותו וזוהו לא מהני אם חזי לאחרני ורק אם הוא בידו מהני כשחזי לאחרני, ואי נימא דבעינן שיהא ברשותו לא מהני מה שעירב לבני ביתו והוא נמצא חוץ לתחום ביתו שהרי אין העירוב ברשותו.

ועוד נראה דאי בעינן שיהא שלו גם בניתן לו מתנה על מנת להחזיר כיון דהוי שלו וברשותו ותנאי מילתא אחריתי כיון דראוי לאחרני שפיר הוי עירוב להתירו לבשל מזון טוב לשבת.

דרכה שמה יעבירו ארבע אמות ברה"ר כמו מגלת אסתר, והשיב שהגזירה דרבה לא שייכא אלא בחיובים המוטלים על כל יחיד ויחיד כמו שופר לולב מגלה בזמנה והיינו דדייק רבה הכל חייבין בשופר הכל חייבין בלולב כו' אבל קריאת מגלות הללו לא הוקבעו כלל על היחיד כ"א על רבים כמו קריאת ס"ת שאם אין כאן מניין עשרה אין חיוב כלל על היחיד ובדבר שאין חיובם מוטל כ"א על הרבים ליבא למיחש שמה יעבירו כו' כמו דאמרין בעלמא (ערובין דף ג') רבים מדכרי אהרדי' עכ"ל.

וכתירין הג"ל כתב בשו"ת מהרל"ח (סימן ל"ב) הובא בכף החיים (סימן רפ"ב אות ד') על שקוראים בשבת בספר תורה ולא חיישינן שמה יעבירו כו'.

אכן נראה דהא דצריך עשרה לקריאה זו אינו דומה לעשרה דבעינן בדבר שבקדושה, דעשרה דבעינן לדבר שבקדושה בעינן שיהא המקום ראוי להשראת השכינה וכל בי עשרה שכינתא שריא, וכמו שאמרו במגלה (דף כ"ג:) על הא דאין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים וברכת חתנים ואין מזמנין בשם פחות מעשרה, ובגמרא אמרו 'מנא הני מילי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה' ע"כ, וזוהו בעינן שיהיו העשרה במקום אחד כדי שתשרה שכינה שם, אבל במקרא מגילה דבעינן עשרה כדי שישמעו עשרה את המגלה שהא למוד התורה בעשרה אפשר דכל היכא שיש עשרה ששומעים דברי התורה שפיר מברכין על מקרא מגילה שהרי סוף סוף שומעים עשרה את המגילה ויש כאן קריאת המגילה בציבור, וצ"ע.

יבואר עשרה פרסומי ניסא של מגלת אסתר אי בעינן שיעמדו במקום אחד

ויש להסתפק במקרא מגלה בפורים דבעינן עשרה משום פרסומי ניסא אפשר דסגי גם בעשרה שרואין אלו את אלו ושפיר חשיב פרסומי ניסא, וכמו שאמרו בכתובות (דף י'): 'אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפיהו המזכה לעובר קנה', ופשוט דלא בעי עשרה במקום אחד והכי נמי לא בעי עשרה במקום אחד וצ"ע.

וכך נהגתי שברכתי על מקרא מגלה בקריאת שיר השירים בעשרה שרואין אלו את אלו וסמכתי על הכרעת השו"ע והמגן אברהם שברואין אלו את אלו חשיב שפיר עשרה לדבר שבקדושה וגם דאפשר דלמקרא מגלה סגי בעשרה ששומעים המגלה אפי' שאינם במקום אחד.

בענין מצוה הנעשית בהשתוקקות ובמסירות היא בדרגא אחרת

וצ"ב במה שאמרו כיון ששבת וי אבדה נפש הרי כששבת נתוסף בו נשמה יתירה, והנה בשם משמואל שמות פרישת יתרו כתב וז"ל 'והקושיא ידועה שאדרבה כיון ששבת נתוספה הנפש, ורק ביציאת השבת אבדה נפש ולא כששבת, והגיד כ"ק קוני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מקאצק שכיון ששבת אז נפקחו עיני האיש ויודע ומכין את מצבו ואז צועק וי שהני כאבדה ממש ונפשי נאבדה' עכ"ל.

ושמעתי בשם הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל שאמר דחזוין שהתורה גילתה לנו את מתנת הנשמה יתירה דרך מה שמרגישים במוצאי שבת וי אבדה נפש והיינו כשיש את ההעדור מרגיש האדם את עשרו הגדול כשיש לו מה שניתן לו, וכמו שכתב רבינו יונה אם לא ישתבץ בחשך לא היה ד' אור ל'.

אפשרות להתפלל בציבור ולא זכינו להיות בבית ד' ועכשיו

שיזינו להנכם בבית ד' צריך להרגיש מליאדאר.

שבת וינפש וי אבדה נפש

והנה בגמ' (ביצה דף ט"ז) איתא 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל מצוה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ מן השבת שנתן בצנעא דכתיב 'ביני ובין בני ישראל', אי הכי לא לינשנו גוים עלה, שבת אודעינהו, מתן שברה לא אודעינהו, ואיבעית אימא מתן שברה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו, דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נתן הקדוש ברוך הוא לאדם בערב שבת ובמוצאי שבת נוטלה הימנה שנאמר שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש' ע"כ.

בספר יחי ראובן מביא מעשה שהיה עם חמיו של הגה"צ ר' יעקב גליסקי זצ"ל שעלה מרוסיה אחר הרבה שנים שלא ראה את בתו ומשפחתו ולמחרת הגיעו לארץ ישראל הלך להתפלל שחרית בשעה מוקדמת והגיע השעה עשר והוא עדיין לא חזר לביתו והתחילו לדאוג לו אם תעה בדרך והלך נכדו לחפשו והגיע לבית הכנסת וראהו וישב בבית הכנסת ושאלו למה אינו חוזר לביתו ואמר שנים רבות לא היה לי את האפשרות לענות קדיש וקדושה ואמן וברכו ועכשיו אני יכול לענות ולקיים מצוות ד' אני מרגיש מליאדאר ולכן עדיין אינו רוצה לחזור לביתו.

והנה אנחנו זכינו להרגיש הרגשה נעלה זו כשזכינו לחזור לבתי כנסיות ובתי מדרשות אחר שנותקנו וגורשנו מהם למשך שני חדשים מראש חדש ניסן עד שלחן אייר שהיו ימים שלא היה

ושמעתיה מהגאון ר' זאב כהן שליט"א שאמר שכל ברכת השחר נאמר בהרגשת ההעדר שאנו מרגישים ומברכים על מה שניתן לנו, שהרי אנו מברכין פוקח עורים ומלביש ערומים ומתיר אסורים ולא מברכים שיש לנו עינים לראות ובגדים להלביש אלא שאנו עורים והקב"ה פוקח עורים, דהברכה להקב"ה הוא להרגיש שבלא המתנה שניתנו לנו אנו חסרים בלא כלום והוא שאנו בלא מה שניתן לנו אנו עורים ואסורים וערומים וכן יכולין אנו להרגיש את טובתו של מקום ולברכו ולהללו על כל מה שנתן לנו.

העוסק בתורה יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה

וכבר נתבאר שגודל המעשים של האדם נמדדים ונערכים לפי הערכתו אותם וכמו שאמרנו בגמ' (חגיגה דף ה'): 'רב אידי אבוא דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל הוה אויל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והוה קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה שחק לרעהו אהיה וגו' אמר ליה רבי יוחנן במטותא מניך לא תעניש להו רבנן נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ודרש 'ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון' וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה" ע"כ.

וצ"ב במה הניח את דעתו שיום אחד בשנה חשוב שנה הרי א"כ מי שעוסק שלש מאות ושישים וחמש ימים הרי הוא כעוסק בתורה שלש מאות ושישים וחמשה שנים ובמה חיוק את רוחו

בברכת כהנים לכאורה נראה שיש בה ששה ברכות יברכך, וישמרך, ויאר פניו, ויחונך, וישא פניו, וישם לך שלום, אכן ברש"י דברים פרשת ראה (פרק י"ג) על הפסוק 'לא תוסף עליו' כתב וז"ל 'לא תסף עליו חמשה טוטפות בתפילין, חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים' עכ"ל, וצ"ב שהרי יש ששה ברכות בברכת כהנים ולמה כתב רש"י שעוברים על כל תוסף אם מוסיף ברכה רביעית בברכת כהנים וצ"ב.

ושמעתיה מהגאון ר' זאב כהן שליט"א לבאר בזה דעיקר הברכה בברכת כהנים הוא הזכרת שם שמים על ישראל וכמשי"כ 'ושמו את שמי על בני ישראל', ושם שמים הנמצא בברכת כהנים אינו אלא ג' פעמים ולחכי ליכא אלא ג' ברכות בברכת כהנים, ולחכי אמרו בגמ' ראש השנה (דף כ"ח): 'מנין לכהן שיעלה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל אוסיף ברכה אחת מושלי כגון 'ה' אלהי אבותכם' סף עליכם' תלמוד לומר לא תספו על הדבר', ואמאי בחרו כדוגמא הברכה של יוסף ד' עליכם ולא ברכה אחרת נראה דהתוספת אינו אלא בברכה בשם ולחכי לא אמרו אלא ברכה זו דאית בה שם ד'.

ואפשר להוסיף דהנה כתיב בפרשת שופטים (כי בו בחר ד' אלוךך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ד' הוא ובניו כל הימים' וכתב בהעמק דבר וז"ל 'לעמוד לשרת פירש רש"י בשם הספרי **מכאן שאין שירות אלא מנומד**, מפרש כי בו בכהנים דמיייר בפרשה זו, ומשמעות לשרת בשם ה' הוא ברכת כהנים שהוא בשם שאי אפשר לפרש בעבודת המקדש ומחשב לשם גבוה דאם כן האיד' יבואר זה המקרא הוא ובניו מי הוא ומי המה בניו הכל בכלל כהני ה', ואין לפרש קטנים שמכונים בשם בניו שהרי קטנים פסולים לעבודה **אלא על כרחך מפרשי בברכת כהנים** ואפילו קטנים עולים עם אביהם והיינו דתניא בספרי כל הימים בין בארץ בין בחו"ל וזה אינו אלא בברכת כהנים ומ"מ נכלל בזה הלשון עבודה גם כן שהרי כתיב לשרת' עכ"ל.

ובאמת כבר קדמו ברבינו הלל על הספרי שמה שכתב כל הימים בין בארץ בין בחוץ לארץ וע"כ דאיייר בברכת כהנים וכמו שדקדק כל הכתוב בהעמק דבר.

ולמשנ"ת דהוא שרות בשם ד' והוה מהותו של ברכת כהנים **ברכה בשם ד'** יבואר מה שאומרים הכהנים אחר ברכת כהנים השקיעה קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, והעירו דלכאורה הוא בכלל כל תוספי ולמשנ"ת אין בזה משום כל תוסף שאין בו ברכה בשם.

ואפשר עוד לומר דלא חשיב כל תוסף שאינו אלא תפלה שתתקיים הברכה ואינו ברכה לישראל ולכן אינו עובר בזה משום כל תוסף.

שלא תחלש דעתו שקראוהו בר בי רב דחד יומא, וצריך לומר שמי שהולך דרך של שלשה חדשים ללמוד יום אחד הרי הוא מעריך את למודו שכדאי כל הטרחה והזיעה הרבה הלזו כדי ללמוד יום אחד, אצל אדם זה הוא חשוב שנה אבל מי שלא מעריך יום אחד של למוד התורה שכדאי ליגע טירחה גדולה של ג' חדשים בהליכה ג' חדשים בחזרה אין ללמוד חשיב כשנה שלימה.

ואני ברוב חסדך אבוא ביתך

והנה בפנינו רבינו יחזקאל על הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל כתב וז"ל 'זכיתי לשמוע פעם מפי רבנו זצוק"ל שסיפר בלשון זו בדרשה אחת בבית הכנסת בלונדון, אמרתי להם הבה נתבונן מה חושבים אתם כאשר באים אתם לבית הכנסת ומה חשב דוד המלך כאשר בא לבית ה' אתם בודאי חושבים שהנכם עושים בזה את הטובה הכי גדולה להקב"ה כשבאים אתם לבית הכנסת, ואילו דוד המלך אמר 'ברב חסדך אבא ביתך' אתה השי"ת מגדיל חסדך עלי בזה שנותן אתה לי את האפשרות לבוא לבית הכנסת, כך צריך יהודי לחשוב שזה חסד מיוחד מהשי"ת שיכול הוא לבוא להתפלל וללמוד בבית הכנסת, הנה הייתי היום בבית החולים כאן בלונדון הגיעו בעצמכם כמה עשרות ומאות אנשים ותוקים למטותיהם בלי אפשרות לזוז כמה היו אנשים אלה מוכנים לתת ולשלם עבור האפשרות שיוכלו לקום ממתנם וללכת אפילו פעם אחת לביהכ"נ לתפילת מנחה אחת והוא אין זה חסד ד' שיכולים אנו לבוא כל כך בקלות לבית ה' 'ואני ברב חסדך אבא ביתך', וצריך לנצל זכות זאת היטב כל זמן שעדיין אפשר על דרך שאמרנו חז"ל

ברכת כהנים ברכה בשמו של הקב"ה

בכל מאורך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד

ביאור מה שהכהנים אומרים עשינו מה שגזרת עלינו ובסודור יעב"ז כתב על מה שאומרים הכהנים עשינו מה שגזרת עלינו ואין זו תוספת ברכה לעבור על כל תוספי אחרי שכבר הפכו הכהנים פניהם מן העם ואינם מכונים להוסיף אלא בקשת רחמים מהשי"ת שייסכים בברכתם ומבקשים השקיעה וכו', וצ"ב בשו"ע הרב (סימן קכ"ח ס"ק מ') דאינו עובר בכל תוספי משום דמהדר אפיה מציבורא וכבר פשטו כפיהם ואינו עובר אלא בנשיאת כפים.

ובסודור אור החמה (עמוד י') **מביא בשם דו"ה הר"ה רבי צבי הירש קרויזר** דהיות ויש דין שכהן שבא להוסיף ברכה לוקה משום כל תוסף לכך אומרים הכהנים שבאמת רצונו להוסיף ברכות אלא שגזרת שלא להוסיף עשיתו כן ולכן מוטל עליך להוסיף ולברך, והוה שמסיימין אף אתה עשה כמו שהנחתנו דהיינו מש"כ בתורתך שכאשר מקיימים את המצוה בתקונה מתברכים, ואמר לי אחי הר"ה"ג אברהם ישראל דלפי זה אפשר למצוא מזור לספקן של הגר"פ פראנק (הר צבי א"ח סימן מ"ב) איך אומרים הכהנים השקיעה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל הלא בזה גופא יש חשש כל תוספי שמוסיף על הברכה, אמנם אי נימא שהכהנים אומרים עשינו מה שגזרת עלינו היינו שרצינו לברך עוד רק שגזרת עלינו לא לברך א"כ אמירה זו כשלעצמה הוי הפסק ודפח"ח.

יבואר דברכת כהנים אינו אלא שלשה ברכות

בחתם סופר על התורה פרשת נשא כתב בביאור הכתוב ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום וז"ל 'ע"ז שפרשתי עושה שלום במרומו הוא יעשה שלום עלינו וכל כל ישראל דמלאכי השרת שואלים כתיב אשר לא ישא פנים ואתה נושא פנים לישראל והקב"ה משיב להם איך לא אשא פנים והם מדקדקים עד כיות עד כביצה פ' מדת ההסתפקות ואינם מבקשים מה שאינו מוזמן להם מהקב"ה וכבר כתבתי שזהו עיקר שלום בתוך גופו של אדם ומחשבותיו שאינו נדון כל היום במחשבותיו להימין ולהשמאל כי אינו חפץ אלא מה שהזמין לו השי"ת וממילא יש לו שלום עם כל העולם והוא הגורם שלום במרום שלא יקטרו מלאכי השרת אתה נושא פנים לישראל והיינו עושה שלום במרומו במלאכי השרת הוא יעשה שלום עלינו בעצמנו במדת ההסתפקות וממילא על כל ישראל וע"ז, והיינו ישא ה' פניו אליך וכדי שלא יקטרו מלאכי השרת וישם לך שלום בעצמך שתסתפק במה שיש לך וכו"ל וק"ל עכ"ל.

ומבואר שפירש דהברכה של ישא ד' פניו אליך הוא בתנאי של וישם לך שלום, והיא ברכה אחת מתוך הג' ברכות של ברכת כהנים, והיינו שהקב"ה אומר למלאכי השרת שישראל מדקדקין עד כיות ועד כביצה ולא אמרו שמחמירין בחומרות אחרות יתר על מה שאמרה תורה משום דהכוונה בזה שמוידים להקב"ה גם אם אין להם רק כיות ורק כביצה הרי הם מוידים

בשבת (דף קנ"א): עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודך בידך עכ"ל.

ואנו צריכים לשמר בליכינו הרגשת החשיבות של קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות ולהרגיש מה שאומרים בכל תפלת שחרית קודם התפלה ואני ברב חסדך אבוא ביתך, שמאחר שלא זכינו במשך שני חדשים ליכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות כשנתן לנו הקב"ה רשות ליכנס לביתו אנו צריכים להודות ולהלל ולשבח על טובה גדולה וכמו שאמר דוד המלך 'ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך'.

והנה בכל מקום שיש השראת השכינה צריך מורא ולכן במתן תורה היה קולות וברקים ויחד כל העם אשר במחנה שמכיון שהקב"ה השרה שכינתו עלינו וכולנו נעשיו נביאים לשעה צריך מורא ולכן כשנכנסים לבית הכנסת צריך מורא וזה מה שאמר דוד המלך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדש ביראתך בהיכל קדשך צריך ביראתך.

ולכאורה הא בהא תליא דכשמרגיש האדם את ואני ברב חסדך אבוא ביתך שיועד את האושר הגדול שיש לנו אפשרות ליכנס בהיכל ד' שעליו נאמר 'אשרי יושבי ביתך' שהישיבה בבית המדרש לבדה היא מצוה משום שהוא נמצא במקום השראת השכינה ומרגיש הזכות לבוא לבית ד' הרי הוא זוכה ליראתך, שאם האדם מכין את הזכות להיות במקום השראת השכינה הרי הוא מעלה מורא ופחד בלבו מפני הדר גאונו של מקום.

להקב"ה וכוין שהם נושאים פנים להקב"ה גם הקב"ה נושא להם פנים, וכן מפורש במדרש רבה פרשת נשא (פרשה י"א) ד"א ישא ה' פניו וכי הקדוש ברוך הוא נושא פנים והלא כבר נאמר אשר לא ישא פנים אמר הקדוש ברוך הוא **כשם שהם נושאים לי פנים כך אני נושא להם פנים, כיצד כתבתי בתורתך 'ואכלת ושבעת וברכת' ואדם מישראל יושב הוא וכינוי ובני ביתו ואין לפניהם כדי שביעה ונושאין לי פנים ומברכין ודקדקו על עצמן עד כיות עד כביצה לפיכך ישא ה' פניו וגו' עכ"ל.**

ושמעתיה מהגאון ר' שמואל גפן כשהיה במחנות ריכוז ולא היה מה לאכול והיה צריך לברך ברכת המזון כשהיה עדיין רעב ולא שבע אז הבין את מה שאמרנו חז"ל והם מדקדקים על עצמם עד כיות עד כביצה שמי שחיי כשאין להם אלא כיות וכביצה, ומודים ומשבחים להקב"ה.

וכן הברכות של יברכך וישמרך הם ברכה אחת שהרי יברכך בממון וישמרך מן המזיקים ואם לא ישמרנו מן המזיקים אין כאן ברכה כלל וכן צריך לפרש על דרך זה ביאר ויחונך.

שמעתי שהרב הצדיק ר' משה מידנר זצ"ל שלח במכתב לר' מאטעלא סלונטנער זצ"ל בשם הקרובינער זצ"ל שאמר בהתלהבות שמי שחי בטוב עם הקב"ה הוא גדול מד' מיתות ב"ד ומכפר על עוונות שאין יוה"כ ויסורים מכפרים.

ושמעתיה לבאר מהרב הגאון ר' אשר פרוש שליט"א על פי מה שאנו אומרים בק"ש ואהבת את ד' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך והרי בוודאי שנפשוך הוא דרגא יותר מכלל לבבך וא"כ בכל מאורך הוא דרגא גבוה יותר מכלל נפשך וכמו שאמרנו חז"ל דאייירי באדם שממונו חביב עליו מנופו ואפ"ה מוסר נפשו על אהבתו יתברך א"כ כיון שדרשו חז"ל בכל מאורך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודד לו במאוד מאוד, והוה דרגא גבוה יותר מכלל נפשך והרי לחיות עם הקב"ה בטוב דהיינו לראות תמיד הטוב מהקב"ה הוא יותר מד' מיתות ב"ד שהוא בכלל בכל נפשך.

דהיינו שמי שחי טוב עם הקב"ה דהיינו כל מה שעושה עמו הקב"ה הוא רואה אותו טוב עמו הרי הוא מקיים בכל מאורך והוא גדול מכלל נפשך ולחכי מכפר יותר מד' מיתות ב"ד, שהרי הוא יותר ממסירות נפש להקב"ה.

וזה מה שאנו אומרים בתפלת אהבה רבה בעבור אבותינו שבטחנו בו ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו דהיינו כשכלל ישראל בוטחים בהקב"ה וסומכים עליו שאינו עושה רק טוב כל הימים בעבור זאת זכינו לתורה, וכן אנו כמה שנבטח ונשען באלוהינו כן ישיענו עליו תורה ומצוה כל הימים.

השבת אבידה במדבר

דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות [פ"י פכ"ה], ופרש"י תלמוד ירושלמי לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין והיה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו כו', י"ל ב"מ כ"ד המוצא בסרטיא ופלטיא כו' ובכל מקום שהרבים מצויים שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשין מהן ע"ש, שדנו בגמ' אם ד"ז דוקא ברוב כנענים או גם ברוב ישראל, ואם פליגי רבנן עליה דר"ש בן אלעזר, והשתא אם ד"ז נאמר גם בישראל למה שבט דן היו צריכים להחזיר להם.

דושנה של יריחו

והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ד' עמנו והטבנו לך [י' ל"ב], ופרש"י מה טובה הטיבו לו, אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה ביהמ"ק בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב שנאמר ובני קיני חותן משה עלו מעיר

התמרים וגו' ע"כ, ומקור ד"ז בספרי ע"ש והיו אוכלים אותה ת"מ שנה שנאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים צא מהם ארבעים שנה שהלכו במדבר נמצאו אוכלים אותו ת"מ שנה וכיון ששרתה שכינה בחלקו של בנימין באו בני בנימין ליטול חלקם ופנו אותו מפניהם (שנאמר ובני קיני חותן משה – שופטים א) ע"כ.

והנה בירושלמי בכורים פ"א ה"ד אי' ובני קיני חותן משה מביאין וקורין דכתיב לך אתנו והטבנו לך, וצ"ע שהרי מבואר כאן שנתנו לבני קיני את דושנה של יריחו עד שיבנה ביהמ"ק ואז באו בני בנימין שנבנה ביהמ"ק בחלקם ונטלו את דושנה של יריחו, וא"כ נמצא שהיה לבני יתרו רק לזמן, והרי בגיטין מ"ח א' אי' המוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר מביא ואינו קורא ר' יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי, וכיון שנתנו להם את דושנה של יריחו לזמן עד שיבנה ביהמ"ק א"כ חשיב קנין פירות, וכמבואר בר"ן נדרים כ"ט א' ד"ה אמר "משום דכל קנין שאינו עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי כדמוכח בסו"פ השולח גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג", וא"כ איך היו בני יתרו מביאים וקורים. והנה בגמ' שם בגיטין אי'

והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון ד"ה מביא וקורא דאכתי לא סמך דעתייהו, וא"כ הי' אפ"ל שגם בזה חשיב לא סמך דעתייהו שיחזירו זאת, אבל לכאוי' כ"ז רק במוכר בזמן שהיובל נוהג, ש"ל שהמכירה היא עולמית ורק היובל מפקיע, וא"כ לכאוי' לא חשיב כלל קנין פירות, אלא שביובל שני כיון שיודעים שיחזירו זאת ממילא שמכרו זאת מעיקרא לזמן וע"כ חשיב קנין פירות, אבל במקום שבאמת נתנו מעיקרא לזמן לכאוי' בזה ודאי חשיב קנין פירות, והרי לכאוי' מה שנתנו לבני יתרו היה מעיקרא רק לזמן עד שיבנה ביהמ"ק, ויש לדון שבכל קנין פירות יש בעלים אחר שהוא בעלים על קנין הגוף, אבל כאן הרי לא הוברר למי עומדים ליתן מקום זה כיון שלא הוברר עדיין בחלקו של מי יבנה ביהמ"ק, וא"כ י"ל שלא היה שייך לאותם בני בנימין מעיקרא, ונמצא שאין כאן אחר שיש לו קנין הגוף, ואפשר שבזה לכוי"ע ק"פ כקה"ג וי"ל.

והנה בספרי לפי גי' אחת הביאו מקור מהפסוק בספר שופטים (א' ט"ז) ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם, והנה פסוק זה נ' שהיה בתחילת הזמן שנכנסו לארץ, ולא בזמן שנבנה ביהמ"ק, ובאמת שרש"י שם כ' מעיר התמרים היא יריחו שניתן להם דושנה של יריחו לאוכלה עד שיבנה בית המקדש ומי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה כדי שיהא לכל ישראל חלק בבית הבחירה ונתנו לבני יתרו ת"מ שנה והתלמידים שבהם הניחוהו והלכו אצל עתניאל בן קנז הוא יעבץ במדבר יהודה אשר בנגב ערד ללמוד תורה ע"כ, וע' בספרי כאן בענין זה שהלכו בני יתרו ללמוד אצל עתניאל בן קנז וע"ז קאי פסוק זה, ולפ"ז אינו מקור על מה שעלו משם כשנבנה ביהמ"ק, אלא הוא מקור שהיו גרים שם. ומו"ר הגר"ח קניבסקי השיב ע"ז "הירו' כמ"ד קנין פירות כקנין הגוף".

ויהי בנסוע הארון

שבת קט"ו ב' ת"ר ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה לומר (קטז). שאין כאן מקומה ר' אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר

לעילוי נשמת הרב הגאון הגדול מוה"ר נפתלי ב"ר יוסף לב זצ"ל
מסר נפשו על עמל התורה ומסרה לאלפים במשך למעלה משישים שנה
נלבית י"ג סיון תשע"ט
נודב ע"י תלמידו הגר' שמואל ארליך

[והנה מבואר ברמב"ן עה"ת שהיו שם ג' פורעניות וע"כ עשה הפסק, ובס' דרשות ר' יוסף מסלוצק כ' דרשב"ג לשי' דבג' זימני הוי חזקה וע"כ אם יהא הפסק שוב אין כאן ג' סמוכין זל"ז, אבל לרבי לשי' דבתרי זימני הוי חזקה א"כ גם אם יהא הפסק אכתי ישאר ב' פורעניות סמוכות, וע"כ רבי לשי' ס"ל דהטעם הוא מפני שהוא ספר בפני"ע. והנה ע' ביבמות ס"ד ב' אם קימ"ל כרבי או כרשב"ג, ואילו כאן קיימ"ל דהוי ספר בפני"ע וי"ל].

בהא דישראל רצו לשוב מצרימה

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטיחים [פ"א ה'], והוא דבר פלא שהיה להם טוב במצרים, וכן בריש פ' קרח. ומצינו בזה בס' ישועות מלכו בליקוטי תורה על פ' בא "כי ששה חדשים קודם יצ"מ בטל השיעבוד ואכלו את טוב מצרים באין מחסור דבר והי' האיש משה ועם ישראל גדולים ונכבדים בעיני פרעה ועמו וע' רמב"ן בא י"א ג', והראי' כי העיזו בשאלה מהם כלי כסף תכשיטין ושמלות שדרך לשאול רק איש מרעהו הוה לו לא עבד מאדונו, ונראה דזה היה ויכוח פרעה שהגיד לכו זבחו בארץ הרי השיעבוד בטל מכם וכל טוב הארץ בידכם למה תרצו לעזוב ארץ טובה ולנסוע המדברה, וזהו שאמר כי רעה נגד פניכם כי בדרך הזה שמה מיעץ אתכם תסבב לכם רק רעה, ועל עת הזה התגעגע הערב רב שהגידו נשובה מצרימה וישראל עמדו בנסיון ועזבו את כל טוב מצרים והלכו אחרי משה המדברה וזהו ועבדום ועינו אותם הנסיון העוני קיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול נסיון העושר להניח הכל ולילך...". ומש"כ שהשיעבוד בטל ששה חדשים קודם יצ"מ כן מבואר בר"ה דף י"א בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים וע"ש בתוד"ה בראש "ואע"פ שהתחילו המכות מניסן דמשפט המצרים י"ב חדש כדתנן בעידות (פ"ב מ"י) מ"מ לא פסקה עבודה עד תשרי".

חשוב הוא בפני"ע, כמאן אזלא הא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה כמאן כר' מאן תנא דפליג עליה דרבי רשב"ג הוא דתניא ררשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים בפורענות ראשונה ויסעו מהר ד'.

ולעיל אי' בגמ' ס"ת שאין בה כדי ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין אותה מפני הדליקה או אין מצילין כו' ופרש"י כגון פרשת ויהי בנסוע הארון שהוא ספר לעצמו כדלקמן ויש בה פ"ה אותיות, ומבואר שד"ז תלי' במחלוקת רבי ורשב"ג אם הוא ספר בפני"ע או לא, ומדנקטו הפוסקים באו"ח ס"י של"ד שיעור זה של פ"ה אותיות שמקורו מפי' ויהי בנסוע לפי רבי שהוא ספר בפני"ע א"כ מוכח דקימ"ל כרבי שהוא ספר בפני עצמו, וכן מבואר בנב"י יו"ד ס"י ע"ד.

וע"ש עוד שהרי בין ספר לספר צריך ד' שיטין הפסק וכאן אין עושים הפסק ד' שיטין מאיזה טעם או משום ויהי בנסוע הוא מעט וא"כ יהא חלק מרובה על הכתב, וע"כ מקיימים את ההפסק בהיכר אחר.

והנה ברמ"א ס"י קמ"ג ס"ד ובשעת הדחק שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו י"א דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו, ויש פוסלין, ואם חומש אחד שלם בלא טעות יש להקל לקרות באותו חומש אע"פ שיש טעות באחרים, ויל"ע אם יש טעות בס' במדבר קודם ויהי בנסוע אם מותר לקרות מפי' ויהי בנסוע ואילך כיון שהם ג' ספרים חלוקים, שוב שאלתי לכב' הגר"ח קניבסקי, ואמר שאין מסתבר שאפשר לקרות.

עוד יש להעיר שבתש"ו מהר"מ מינץ ס"י פ"ה כ' גבי אופן שלא קראו קריאת התורה בשבת שמשלימין בשבת הבאה, שאם החסירו פ' פקודי אין משלימים לשבת הבאה שאין מצרפים קריאה אחת מב' ספרים, ומשום שכשקורין ב' פרשיות מחברין אותם בחד גברא ואין לעשות כן בב' ספרים, והו"ד במג"א ס"י קל"ה ס"ק ד' וע"ש במ"ב שיש חולקים, ויש להעיר שלפי רבי הרי בכל קריאת פ' בהעלותך שבששי מתחילין לקרות ויהי בנסוע הארון וממשיכים ויהי העם כמתאוננים וזה קריאה מב' ספרים בחד גברא.

ויל"ע למה נקרא כל א' חומש כדאי' בב"ב י"ג ב' ובגיטין דף ס', וע' רש"י פ' נשא פ' ז' פכ"ב על הפסוק אלים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה כנגד חמשה חומשי תורה וכנגד חמש דברות שעל כל לוח, ובעוד הרבה מקומות, והרי התורה מתחלקת לז' ספרים.

ומזה נ' שיש ב' סוגי חלוקות ואף שהם ז' ספרים מ"מ יש גם חלוקה של ה' חומשים, וא"כ אפשר שד' הרמ"א ומהר"ם מינץ הנ"ל הם בחלוקה לחומשים ולא בחלוקה לספרים וצ"ע בזה.

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת פרשת בהעלותך

ירושלים: 7:07 מוקדם: 6:57

בני ברק: 7:22 מוקדם: 7:12

מודיעין עילית: 7:17 מוקדם: 7:07

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק מתוך משא רבינו הגדול מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א

לחיזוק וניצול ימי ששי ושבת = שלישי מהחיים

מתורה, ומי שמתחזק בזמני רפיון נוטל שכר כנגד כולם, כמו שאמרו (ירושלמי סוף ברכות) אם ראית את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה, מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם מאי טעמא הפרו תורתך עת לעשות לה', היינו שבזמן שיש רפיון מתורה, בבחינת הפרו תורתך, זהו עת לעשות לה', להתחזק יותר בלימוד התורה, ומי שמתחזק ועוסק בתורה למרות הרפיון, הרי הוא ממלא ומשלים את הכבוד שמים שחסר בעולם, ונוטל שכר כולם.

ושמעתי ממו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל כי "נוטל שכר כולם" פירושו שמקבל את השכר שהיו כל הציבור יחד מקבלים אם היו עוסקים בתורה. והטעם שמקבל שכר גדול כל כך, מפני שהוא צריך להתאמץ יותר, להתגבר כנגד השפעת הרפיון שיש בעולם ולמלא את מה שכולם מחסירים, ולכן מגיע לו שכר כנגד כולם. וזה הביאור במה שאמרו (אבות ה, ב) "עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם", והיינו מפני שאברהם אבינו היה צריך להתגבר כנגד השפעת הטומאה של העשרה דורות, ולתקן ולהשלים את כל מה שהם קלקלו בעולם, לכן זכה ונטל שכר כולם. וכך גם בימי ששי ושבת, שחסר זכות התורה, וחסר כבוד שמים, מי שמתגבר ועוסק בתורה למרות הרפיון, הרי הוא ממלא ומשלים את הכבוד שמים שחסר, ונוטל שכר כולם, היינו השכר שהיו מקבלים כולם יחד, אם היו עוסקים בתורה:

ב. הנה בימי ששי ושבת יש חלק גדול מהציבור שהזמן מתבזבז אצלם, כי אין סדרי לימוד קבועים כמו בכל השבוע, ואמנם בערב שבת יש בישיבה סדר לימוד עד אחרי תפילת מנחה, אבל אחר כך עוד היום גדול, ויש עד כניסת השבת שעות רבות שאין בהם סדר קבוע, וכן בלילי שבת ומוצאי שבת, בפרט בחודשי החורף שהלילות ארוכים, יש מורים היתר להתרפות מלימוד תורה בזמנים אלו. ובדרך כלל הגורם לזה הוא מפני שרואים אחרים שמזלזלים ומתרפים, וזה משפיע על הציבור, אך יש להתבונן, שהרי אם היה חשש של נזק בבריאות הגוף, וכי היו מורים היתר על סמך מה שרואים אחרים המזלזלים בבריאותם, ודאי שלא היו סומכים על זה ולא היו מתחשבים באחרים במקום שיש סכנה לבריאות, קל וחומר במה שנוגע לחיי עולם, חיי נפש, ודאי שאין לסמוך על אחרים המזלזלים.

ובואו חשבון, הן בימי ששי ושבת, יש עשרים וארבע שעות ביום, ומעשה שהיה בחיידר אחד שהיה מלמד שידע לתת לתלמידים גישמאק בלימוד, והיו לומדים בששי ושבת שמונה עשרה שעות, מתוך הנאה ומתיקות, תשע שעות בכל יום. אם נעשה חשבון, זה לא קשה! יש עשרים וארבע שעות ביום, ואם נפחית מזה לשינה אפילו תשע שעות, ועוד כמה שעות לסעודות ולתפילות, עדיין נשארו עוד הרבה שעות שאפשר ללמוד בלי שום קושי, רק צריכים שהלימוד יהיה מעניין, עם הנאה ומתיקות, והדרך לזה היא ללמוד בצורה המתאימה לכל אחד לפי טבעו.

יש ענין הצריך חיזוק, ורבים צריכים חיזוק בזה, ימי ששי ושבת קודש, שהם כמעט שלישי מהחיים, שני ימים בשבוע שמתבזבזים, ויש בהם רפיון בציבור. וצריכים לדעת שאין שום פטור מתורה בימים אלו, אמנם יש לעסוק גם בצרכי השבת ולקיים מצות עונג שבת כהלכה, אבל שלא יעבור זמן סתם בבטלה. ויש חלק מהציבור שמזלזלים בזה, בפרט בקיץ, שהימים ארוכים, יש הרבה זמן בערב שבת אחרי מנחה גדולה, ויש כאלה שמאריכים בהכנות לשבת, ומושכים אותם על פני כל היום. וגם בישיבות ניכר ההבדל, שסדר הלימוד ביום ששי אינו כמו בשאר ימות השבוע, שבכל השבוע יש שיעורים, ובסדר א' מכינים את השיעור, אבל ביום ששי אין שיעור, וזה נעשה כמו "יומא דפגרא" שיש בו רפיון מתורה. והאמת היא שאין לזה שום הצדקה, וכל אחד שיחשוב קצת ברצינות, יחפש עצות כיצד למנוע את הרפיון, וראוי לקבוע חברותא מיוחדת לימים אלו, ששי ושבת ומוצאי שבת, ללמוד ולנצל את הזמן כראוי. כמדומני שבכולל בגייטסעדה אצל מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל היה סדר לימוד מיוחד, מיום ששי עד אחרי השבת, שהיו לומדים ענין אחר מכל השבוע, וכן ראוי לעשות, לקבוע חברותא ללמוד פרק אחר או מסכת אחרת, כל אחד במה שמושיך את לבו, וזה יביא לניצול הזמן בשלמות.

ואין לדחות את הכנת צרכי השבת לרגע האחרון, אלא להיפך, יש להקדים ההכנות ולעשותם מיד אחרי מנחה גדולה, באופן שסדר הלימוד בבוקר יהיה כרגיל כמו בשאר ימות השבוע, ולאחר תפילת מנחה מיד מכינים את ההכנות לשבת, מתרחצים ולובשים בגדי שבת, וחוזרים ללמוד עד כניסת השבת. ושמעתי שגם מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל בימי בחרותו בישיבת מיר, היה יושב ולומד ברציפות בלי הפסק עד כניסת השבת, ובאופן כזה מנצלים את הזמן כראוי, ומוכנים לשבת בשעה מוקדמת. וכבר הזכרנו מה שכתב ביסוד ושורש העבודה לפי מה שידוע מחז"ל שהגיהינום שובת בשבת, מי שהיה רגיל בחייו לקבל שבת מוקדם, יוציאו את נשמתו מהגיהינום מאותה שעה שהיה רגיל בחייו לשבות, ובשם עולם להח"ח (פ"ד) כתב שכבר משעה שאדם מתחיל לעסוק בצרכי שבת, מוציאים את נשמתו מהגיהינום. אם כן מי שמתכוון ומוכן לשבת בשעה מוקדמת, מרוויח עוד מנוחה מהגיהינום, ומי יכול להיות בטוח שלא יהיה לו גיהינום, הרי אפילו לעבור רגע אחד דרך גיהינום זה איום ונורא,

ומכאן יש לנו ללמוד את גודל הרווח שמרוויחים אם מקדימים ומסיימים את ההכנות לשבת בשעה מוקדמת, שזוכים בזה להיות פחות זמן בגיהינום, וכפי מה שאדם מתנהג בחייו בעולם הזה ומתכוון לשבת בשעה מוקדמת, כך יזכה גם בעולם הבא מידה כנגד מידה, שיוציאו את נשמתו מהגיהינום כבר מאותה שעה, ואין לשער ולתאר את הרווח לזכות להיות אפילו רגע אחד פחות בגיהינום! ואם לאחר שמסיימים את ההכנות לשבת עוסקים בתורה, וזהי זכות גדולה עוד יותר, שהרי בזמנים אלו יש בעולם רפיון

איך אעשה השבת ל"מתנה טובה" מהקב"ה. חלק א דברים נפלאים בענין ואופן קבלת השבת מהקונטרס וקדשתו מכל הזמנים

להסיר מלבם כל ספק, נתן את שבת קדשו שהוא אות ברית בינו ובינינו, ובמנוחתינו לא ישכנו ערלים, במה שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלהי, ואור פניו כי רציתו, ושמחה יתירה שנופל עליו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת, וליל של שבת כולה אור ועוז וחדוה במקומינו, בלתי ספק שאי"ז רק ניצוץ האור והשמחה המבהיק ממקום שהנבואה יוצאת משם, שאע"פ שאין לנו לא נביא ולא חוזה, ואנחנו על אדמה טמאה, עם כ"ז לא עזב חסדו ואמתו להשפיע עלינו אור אלקים מידי שבת בשבתו, ובפרט אנחנו עיפי הגלות המר הזה אנו מוצאים מרגוע לנפשינו ביום הקדוש הזה, ובוזה נתברר לנו ברור גמור שאין אחריו ספק כי תורתנו תורת אמת, עכ"ל.

א"כ ברור בדבריו שההופעה של השבת מראה למקבלה תיכף בכניסתה פנים של נעימות וקדושה, וצריך להרגיש שמחה יתירה הנופלת עליו, ואשר נותנת לנפשו מרגוע וריענון מקושי הגלות המרה עד שמתמלא באור פני ה' ובעוז וחדוה שבמקומו. [ואי"ז נוגע לפלוגת האבן עזרא והרמב"ן בפסוק 'ויברך אלוקים' דהאב"ע כתב: ...וביום הזה תתחדש בגופות דמות כח בתולדות ובנשמות כח ההכרה והשכל, עכ"ל. והרמב"ן השיג עליו שדברו נכון למאמינים בו כי אי"ז מושג בהרגש לאנשים, עכ"ל. דכל פלוגתם רק האם יש מציאות תוספת כוח בגוף או השגה יותר גבוהה מצד כוח הנשמה, אבל פשיטא דתרווייהו מודו לדברי ספר החיים הנ"ל דקדושה שמחה ומרגוע יכול בהחלט כאו"א להרגיש דזהו עצם מציאות ה'שבת].

ודברים ברורים כתוב בספר "זכרו תורת משה" לבעל החיי אדם וז"ל: "יכול האדם להתבונן ולראות כי כאשר יכין האדם את דעתו ותהיה יראת ה' בלבו באמת, ויהי מעשיו רצויים אז בוודאי לאחר שטבל בערב שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת, יבין בדעתו שנתוסף לו נשמה יתירה כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת ה', וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים, בלא שום ספק". עכ"ל. ומרן הגר"א לופיאן זצ"ל אמר בשיחה הביא את דבריו והוסיף ואמר שהוא בעצמו הרגיש כן כמה פעמים.

ומספרים שהגרף פוטוצקי - גר הצדק אברהם בן אברהם, עוד לפני שהתגייר והיה ליהודי נאמן, הרי שמדי שבת בשבת עם כניסתה היתה התלהבות פושטת בלבו, והוא חש בעירה של ממש מבלי להבין מה הדבר. כיון שכך, היה מסתובב אנה ואנה חסר מנוחה כשהוא שואג בשפת אמו הפולנית: "צו טה שא סובוטה". (מהי טיבה של השבת?) שאמנם, נשמתו הגדולה חשה בהיותו עדיין גוי הרגשה פנימית סמויה שלא יכול היה למצוא לה מילים, מכח סגוליותה של השבת שפעמה בו משורש ברייתו. ורבינו ירוחם המשגיח דמיר אמר, דאדרבה מה שאמרו שהשבת היא אחד משישים בעוה"ב הרי"ז מבחן ברור בידינו, שמי שאינו מרגיש את נועם השבת ואת ה'להתענג בתענוגים' דידה, א"כ אות הוא לו שגם לעולם הבא לא יזכה כ"כ להתענג, דאילו היה בגדר 'בן עולם הבא' אזי כבר בעולם הזה היה צריך להרגיש לפחות בשבת את ההנאה והתענוג מיום השבת בפועל ממש.

גם בשנה זו בחג השבועות קיבלנו את התורה, אבל מה המתנה הכי חשובה שקיבלנו מהתורה אומר הקב"ה: 'מתנה' טובה בבית גנזי ושבת שמחה, ואומר למשה לך והודיעם עליה (ביצה טז.). בכל שבוע ושבוע זוכה האדם ל'מתנה' מהרב"ש"ע, מתנה זו 'שבת' שמחה, המתנה נשלחת מהי"ת עד אלינו בכל סוף שבוע, אך נבדוק נא - למשל - את השבת האחרונה שביקרה בבתינו, האם קבלנו את כל חבילת המתנה בשלימות, שמא חלק ממנה לא הגיע אלינו? ואף החלק שכבר הגיע אלינו האם השתמשנו בו כראוי? ובכלל עלינו לברר האם המתנה הזו מובטחת לכל אחד, שמא יש כאלו שלא זוכים למתנה זו כלל? ובאמת אם נתבונן נראה דלאו דוקא אצל רחוקים, אלא גם אצל שומרי מצוות יתכן ח"ו שמתנת השבת לא מגיעה אליהם כלל, כלומר הם יקיימו קידוש וג' סעודות, וישמרו לבל יעברו על ל"ט אבות מלאכה, וכלל איסורי דרבנן כגון מוקצה ושאר שבותים, אבל לגוף 'מתנת השבת' לא הגיעו כלל, הכיצד?

ראשית צריך לברר לשון 'מתנה' מאי משמע? לכאורה לכנות דבר כ'מתנה' יתכן רק אם זה דבר נעים בכל המכלול שלו, כי מי שחושב שמתנת השבת היא לעלמא דאתי, ואילו כאן בעוה"ז השבת מטילה עליו הגבלות ואיסורים המכבידים על נוחות חייו, ורק לעתיד לבא יקבל שכר, אין זה נקרא 'מתנה' בשום פנים ואופן! אפשר אולי לקרוא לזה 'זיכוד' לעולם העתיד, או 'נסיון' לרוממה, אבל א"א לכנות דבר כזה כ'מתנה'. ומצינו גם מבחינה הלכתית שא"א ליזכות לעבד שחרור אם הוא מפסיד את אכילת התרומה וכדו', כי באמת שם 'מתנה' ו'זיכיה' נופל רק על דבר שיש בו זכות מכל צד שהוא ואין בו שום חובה או הפסד. ובפרט שבגמ' מבואר שהשבת 'מעין עולם הבא' והיא אחד משישים מעוה"ב, והלא בעולם הבא ההנאה תהיה מורגשת בפועל ממש, וא"כ גם במעין עוה"ב צריך להרגיש לפחות אחד משישים הנאה בפועל ממש! ומשמעות הדברים שכשם שעולם הבא הוא עולם של 'גמול' בשכר עבודת המעשים בעוה"ז, כך השבת היא יום 'גמול' בשכר עבודת ההכנה בששת ימי המעשה. וא"כ מוכרח הדבר להיות מתקבל כ'גמול'....!!

ב. האם אפשר 'להרגיש' את השבת?

ובאמת יהיה מי שיתפלא וכי מי התחייב לנו שהשבת צריכה לתת לאדם איזו נעימות או שינוי תחושת? ברם, בלשון תפילת מנחה, כתוב: 'מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלווה והשקט ובטח, מנוחה שלימה שאתה רוצה בה, יכירו בניך וידעו כי מאיתך היא מנוחתם, ועל מנוחתם יקדישו את שמך'. ומשמע מריבוי אופני המנוחה הנזכרים כאן שמדובר במנוחה כוללת בכל המובנים, בגוף בנפש, ברוח ובנשמה.

ומצינו ראינו לאחד קדוש מדבר, הלא הוא אחי המהר"ל בספר החיים, שראה את שינוי ההרגשה בכניסת השבת כדבר ברור המורגש אצל כל אחד ואחד, והוא מתאר זאת כדבר מושג וידוע לכל, עד שהוא חושב זאת לראיה שתורה מן השמים! וז"ל: (פרנסה וכלכלה פ"ו): ומאהבת ה' יתברך את עמו ישראל וכדי